

9. заседание

Петък, 15 ноември 1929 година.

(Открито отъ подпредседателя А. Христовъ въ 16 ч. 15 м.)

Председателствуващъ А. Христовъ: (Звъни) Обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следниѣ народни представители: Апостоловъ Драгомиръ, Аретовъ Никола, Богдановъ Димитъръ, Божковъ Борисъ, Наковъ, Бояджийски Илия, Бурмовъ Никола, Бъровъ Димитъръ, Василевъ Рали, Величковъ Герасимъ Ангеловъ, Владовъ Никола, Вълчовъ Вълчо Даскаловъ, х. Галибовъ Хюсеинъ, Георгиевъ Стойчо, Георгиевъ Страшимиръ, Гичевъ Димитъръ, Грънчаровъ Димитъръ, Губидѣльниковъ Георги, Данаиловъ Георги, Даскаловъ Добри, Дрънски Димитъръ, Евтимовъ Борисъ, Енчевъ Георги, Ерменковъ Трифонъ, Ецовъ Борисъ, Желѣзовъ д-ръ Димо, Ивановъ Димитъръ II, Игнатовъ Василь, Икономовъ Димитъръ, Казанджиевъ Иванъ, Каранешевъ Димитъръ, Колевъ Изанъ, Константиновъ Тома, Кулишевъ Георги, Кънчевъ Кънчо, Кърловъ Стоянъ, Малиновъ Александъръ, Маноловъ Калоянъ, Мариновъ Христо, Милевъ Милю, Митевъ Добри, Митовъ Генко, Момчиловъ Миланъ, Ноевъ Кирилъ, Орошаковъ д-ръ Хараламби, Петровъ Аврамъ Стояновъ, Първановъ Първанъ, Пъчевъ Георги, Сапунджиевъ Никола, Славовъ Кирилъ, Стамболиевъ Никола, Стефановъ Стефанъ, Стоиловъ Таско, Стояновъ Христо, Тодоровъ Андрей, Топаловъ Нейѣлчо, Хитриловъ Александъръ, Христовъ Тома Янчевъ, Цаневъ Александъръ, Цуцумановъ Петъръ и Чернооковъ Георги)

Съобщавамъ на Събранието, че бюрото на Камарата е разрешило отпущкъ на следниѣ народни представители:

На г. Момчо Дочевъ — 5 дни;
На г. Ангелъ Узуновъ — 4 дни;
На г. Георги Кулишевъ — 10 дни;
На г. Александъръ Цаневъ — 3 дни;
На г. д-ръ Борисъ Николовъ — 2 дни;
На г. Никола Владовъ — 2 дни;
На г. Кирко Цвѣтковъ Христовъ — 1 день;
На г. Добри Даневъ Манасиевъ — 1 день;
На г. Иванъ Лѣкарски — 1 день;
На г. Димитъръ Каранешевъ — 1 день;
На г. Андрей Тодоровъ — 1 день и
На г. Димитъръ Икономовъ — 4 дни.

Присѣжпваме къмъ първата точка отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за разрешаване на Килифарската селска община, Търновска околия, да сключи заемъ.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретарь Г. Павловъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, безъ измѣнение)

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ на трето четене прочетения законопроектъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 2)

Присѣжпваме къмъ втората точка отъ дневния редъ — второ четене законопроекта за разрешаване на Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и благоустройството — Главна дирекция на трудовата повинность да поеме направата и поправка на пѣтища и други съоръжения за смѣтка на извънбюджетни кредити и за смѣтка на разни фондове и обществени организации.

Моля г. докладчика да докладва законопроекта.

Докладчикъ Д. Ивановъ (д. сг): (Чете)

„ЗАКОНЪ“

за разрешаване на Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и благоустройството — Главна дирекция на трудовата повинность, да поеме направата и поправка на пѣтища и други съоръжения за смѣтка на извънбюджетни кредити и за смѣтка на разни фондове и обществени организации“.

Въ заглавието на законопроекта думата „съоръжения“ се замѣня съ думата „предприятия“, а въ края се прибавиха думитѣ „освенъ акционерни дружества“.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Пѣдаревъ.

Н. Пѣдаревъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Законопроектътъ, който ще се разглежда на второ четене, засѣга една материя, която не може да не спре малко повече вниманието на народното представителство. И азъ съмъ убеденъ, че приемането на този законопроектъ така, както ще ви го докладва г. докладчикътъ на парламентарната комисия по Министерството на благоустройството, изразява наистина мнението на Парламента, желанието му да съдействува на правителството въ засилване на мѣрките му за стопанското закрепване на нашата страна.

Въ тоя законопроектъ азъ смѣтамъ, че онова, което интересува народното представителство, се отнася до двата въпроса, повдигнати въ него: въпроса за намѣсата на Трудовата дирекция въ стопански предприятия и въпроса за задачите на самата Трудова дирекция. Тѣзи два въпроса, макаръ косвено, сѣ засегнати въ законопроекта, и азъ смѣтамъ, че Народното събрание, като прие законопроекта по принципъ безъ дебати, се въодушевява отъ желанието да се направи нѣщо повече, колкото се може повече за засилване на онѣзи мѣрки, които трѣбва да се взематъ за стопанското поздигане и закрепване на нашата страна.

Г. г. народни представители! Едновременно съ този въпросъ азъ смѣтамъ, че Народното събрание се интересува и отъ въпроса: да не се измѣняватъ, да не се забравятъ целитѣ, за които е създадена Трудовата дирекция. Не може да не се подчертае, г. г. народни представители, че това тежко положение, което занимава всички слоеве въ нашата страна, налага особни грижи на управлението, за да могатъ да се систематизиратъ, да могатъ да се обединятъ всички усилия, та резултатитѣ, като бѣдатъ и поледи за постигане, да бѣдатъ и по-ценни въ оная област, която ще обхванатъ.

Не можемъ освенъ да се радваме на идеята на Министерството на благоустройството: съ трудовата повинность, съ трудоватитѣ, които сѣ подъ негово разпореждане, да се съдействува въ работата на други отдѣли на управлението, да се съдействува и въ работата на други обществени учреждения, която идея е една крачка напредъ въ използване на онѣзи млади сили, които държавата призовава ежегодно, за да изпълнятъ единъ дългъ къмъ своята страна, къмъ своето отечество.

Но не може, г. г. народни представители, да не се подчертае, че въ тая насока не всичко е направено; не всичко е сторено отъ онова, което може да се направи и

* За текста на законопроекта, приетъ на първо четене, вж. прил. Т. I, № 2.

което съ право Парламентът очаква от управлението. Ние сме пегимни, ние чакаме да се постигне едно съгласуване, едно координиране на действията на всички министерства, които имат въздействие върху стопанския живот на страната. Координираните имъ усилия, азъ съмъ убеденъ, ще могатъ да допринесатъ много за по-скорошното излизане отъ онова тежко стопанско положение, което преживява сега нашиятъ народъ. Нищетата — не трѣбва да забравяме това и не трѣбва да си правимъ илюзии, г. г. народни представители — души цѣлата ни страна. Всички слоеве я чувствуватъ, и не само днесъ, въ този моментъ. Тя се чувствува отъ години, ще се чувствува още редица години, затова толкова по-голямъ е нашиятъ дългъ, толкова по-голямъ е и дългътъ на управлението да използва всички сили за реализирането на единъ определенъ стопански планъ. Не може производството на нашата страна да помогне много за повдигане благосъстоянието на отделните граждани и на народа, ако това производство нѣма срѣдствата, за да може да бѣде изпратено тамъ, където се чувствува нужда отъ него. Производството безъ шосета, безъ желѣзници и безъ съдействието на търговията нѣма да допринесе много за повдигане нашето благосъстояние и за излизане изъ тая тежка нищета, въ която сме всички.

Ето защо азъ смѣтамъ, че трѣбва да се подчертае, че на управлението се налага едно съгласуване на усилията на всички министерства, които иматъ прямо или косвено въздействие върху стопанския животъ, а особено на онези, на които е прямо възложена грижата за повдигане нашия стопански животъ — едно съгласуване на тѣхните усилия, на тѣхните служби за намаляване харчената енергия и за увеличаване получаваните резултати.

Г. г. народни представители! Въ тая насока законопроектътъ е една крачка. А азъ смѣтамъ, че още крачки могатъ да се направятъ отъ полза за благосъстоянието на нашата страна.

Вториятъ въпросъ, г. г. народни представители, който трѣбва да интересува народното представителство при приемането на този законопроектъ, е въпросътъ за задачите, за целигъ на трудовата повинность.

Г. г. народни представители! Не бива никога да се забравя, не бива да се изпуска изъ предъ видъ, че трудовата повинность, наложена на нашето гражданство, може да има оправдание само тогава, когато тя въ действителность бѣде една школа, въ която младите сили, взети отъ тѣхната работа, взети отъ домовете имъ, ще могатъ да получатъ една подготовка, за да бѣдатъ добри граждани, добри хора. Наистина, тѣхниятъ трудъ добре е да се използва и трѣбва да се използва, за да може тази страна, на която тѣ служатъ, да закрепва, да се разхубавява, да се издига стопански и културно. Но ако бѣше само тази задача, мъчно може да се примиря българскиятъ гражданинъ съ идеята за трудовата повинность. Това ще бѣде само тогава, когато жертвите, които дава отделниятъ гражданинъ, се оправдаятъ съ високигъ задачи, които има една школа, а именно да подготви добри граждани. Ето защо използването на труда на трудоваците въ тази насока трѣбва да става съ особено внимание, да не се изроди той въ трудъ на наемни работници. Това никога не трѣбва да се допусне. И съзнанието на трудовака трѣбва да бѣде, че работи за издигането на тази страна, че дава жертви за едни обществени задачи, за едни обществени цели. Това съзнание ще го облагородява, ще го развива като гражданинъ и ще го подготви въ утρηпния денъ да бѣде рѣководителъ на нашата стопанска дейность и да бѣде същевременно добъръ гражданинъ на нашата страна. Ето защо и тогава, когато се разширява дейността на стопанските групи, които трѣбва да изпълняватъ не само задачи, посочени въ държавния бюджетъ, а и да изпълняватъ и задачи на обществени сдружения — на общини, на окръзи, на кооперативни сдружения и др., не бива да се забравя тази целъ на трудовата повинность. Тогава, безспорно, г. г. народни представители, службата на нашите млади сили, които трѣбва по законъ да прекратятъ известно време подъ знамето на България, ще бѣде служба на граждани, които съзнаватъ, че даватъ своите сили, хубавите свои години не затова, защото трѣбва да се вършатъ нужди на държавата работи, но и затова, защото ще трѣбва да се дадатъ жертви за издигането и благосъстоянието на страната, за да закрепне тя. Така като се прилага този законъ, азъ съмъ убеденъ, че ние ще имаме само добри резултати отъ него. Комисията го прие съ съзнанието, че се извършва едно добро дѣло. (Ръкоплъскания отъ нѣкои сговористи)

Председателствуващъ А. Христовъ: Моля, които приематъ заглавието на законопроекта, както се докладва, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Ивановъ (д. сг): (Чете чл. 1 — вж. прил. Т. I, № 2)

Комисията направи въ този членъ следните измѣнения: на третия редъ следъ думите „да поеме“ прибави думите „въ съгласие съ министра на финансите“, а на четвъртия редъ думата „съоръжения“ замѣни съ думата „предприятия“.

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ чл. 1, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Ивановъ: (Чете чл. 2 — вж. прил. I, № 2)

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ чл. 2, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Ивановъ (д. сг): (Чете чл. 3 — вж. прил. Т. I, № 2)

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ чл. 3, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Ивановъ (д. сг): (Чете чл. 4 — вж. прил. Т. I, № 2)

Въ този членъ комисията направи следните измѣнения: следъ думите „авансови суми“ се вмѣква думите „за веществени разходи“; думите „се отпускатъ“ се прехвърлятъ следъ думите „за веществени разходи“.

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ чл. 4, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Ивановъ (д. сг): (Чете чл. 5 — вж. прил. Т. I, № 2)

Въ този членъ комисията заличи думата „да“ отъ втори редъ.

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ чл. 5, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Ивановъ (д. сг): (Чете чл. 6 — вж. прил. Т. I, № 2)

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ чл. 6, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Има думата г. министърътъ на благоустройството.

Министъръ С. Василевъ: Г. г. народни представители! Снощи, следъ като се прие отъ народното представителство на първо четене законопроектътъ, уважаемиятъ г. Стано Златевъ, разградски народенъ представителъ, взема думата и съ нѣколко фрази подчерта своето желание да се взематъ по-големи грижи за здравословното състояние на трудоваците въ стопанството „Тича“ и въ дигите. Между другото той посочи, че тамъ поради усиления трудъ има доста заболявания.

Азъ днесъ разполагамъ съ сведения по този въпросъ и искамъ да дамъ едно съобщение предъ народното представителство.

Въ стопанството „Тича“ обикновено работятъ 1200 души трудоваци. За времето отъ 1 януарий т. г. до месецъ май включително боледували сѣ отъ разни болести всички 845 души или дневно сѣ боледували срѣдно 5 души трудоваци, което изразено въ процентъ дава 0.47%. Този процентъ е едно доказателство, че здравословното състояние на трудоваците въ стопанството „Тича“ е добро, и че грижите сѣ добри.

Но има, действително, 12 души заболяли отъ херния. Азъ искамъ да разбера на какво се дължатъ тия 12 заболявания и споредъ сведенията, които имамъ, тия 12 души сѣ дошли още отъ къщи хилави. Понеже сами сѣ дали съгласие предъ комисията да бѣдатъ оперирани, не сѣ били освободени отъ служба, въпреки че законътъ предвижда, страдащи отъ херния да бѣдатъ освободени. Направена имъ е операция въ болницата и следъ това имъ е дадена по-лека служба въ трудовото бюро. Тѣй че тия хора иматъ полза отъ това, защото сѣ съ изцѣрили на държавни срѣдства.

Що се касае до Карабозката дига, имамъ следнитъ сведения. Къмъ 15 септември е имало болни отъ малария 35 души въ приемния покой — при всѣки трудовашки лагеръ имаме, както знаете, и приемнъ покой — а на почивка е имало 38 души. На 31 октомври въ покоя е имало болни отъ малария 27, а на почивка нито единъ. Намалението на болнитъ е резултатъ отъ взетитъ мѣрки и положенитъ грижи, изразени въ систематичното лѣкуване на болнитъ и заздравяване на околнитъ мѣстности. Мѣстността тамъ действително способствува за развитието на маларията, но вие виждате, че благодарение на енергичнитъ целесъобразни мѣрки, които се взематъ отъ нашитъ санитарни органи, здравословното състояние на трудовациитъ сега е по-добро, отколкото когато сѣ постѣпиха въ нашитъ групи.

Счетовъ за свой дългъ да дамъ предъ Народното събрание тия освѣтления въ цифри, за да се види, че действително се полагатъ възможнитъ грижи отъ страна на началническия персоналъ за запазване живота и здравето на тѣзи младежи и добри български синове, които съ своитъ скромни сили служатъ на България. (Ръжкоплѣскания отъ говориститъ)

С. Златевъ (з. в): Г. министре! Азъ Ви моля да надникнете по-добре и ще видите, че трудовациитъ сѣ принудени да работятъ извънредно тежкъ физически трудъ. Да се отсѣкатъ 5 кубика дърва, да се нарѣжатъ и нацепятъ, това не е по силитъ на единъ 20 годишенъ младежъ, това е работа за единъ 30—40 годишенъ човѣкъ. Такъвъ трудъ изтощава организма на младежа. Азъ нѣма да говоря за землената работа, която се дава на трудовациитъ — и тя е чрезмѣрно голѣма. На тѣзи факти искахъ да Ви обърна вниманието.

Може да не изпратите хора специалисти, но изпратете поне хора, които сѣ работили такъвъ трудъ, и тѣ ще Ви кажатъ каква работа може да извърши единъ човѣкъ презъ деня. Вие може да искате отъ единъ човѣкъ да Ви отсѣче 5 кубика дърва, но следъ туй вие ще трѣбва да му далете почивка два дена. Трудовациитъ работятъ прекалено много. Тази работа ще Ви докара лоши резултати. Напр., вие премѣлчавате да кажете защо уволнихте отъ стопанството „Тича“, ако се не лѣжа презъ септември месецъ, стотици трудоваци. Уволнихте ги за туй, защото тѣ нѣмаха възможностъ по-нататкъ да работятъ.

На тѣзи факти искахъ да Ви обърна вниманието още вчера. Азъ Ви моля да положите повече грижи при този прекаленъ трудъ за здравето на тѣзи млади хора, защото държавата има нужда отъ тѣхъ, а сега тѣ ставатъ негодни.

Председателстващъ А. Христовъ: Минаваме къмъ точка трета отъ дневния редъ — първо четене законопроекта за измѣнение чл. 18 отъ закона за земледѣлскитъ и опитни институти.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ Г. Павловъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ мотивитъ къмъ него — вж. прил. Т. I, № 6)

Председателстващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представител г. Славчо Дръновски.

С. Дръновски (з): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Земледѣлската наука, въ нейното практическо приложение, не е абсолютна. Тя търпи корекция. Нѣщо добито другадѣ, при други условия, не може да има сѣщото значение, приложено при свършено други условия — климатически, почвени и други. Не всичко добито по пѣтя на опита въ чужбина, има сѣщото значение и за насъ, да кажемъ, за нашето земледѣлско стопанство. Добитото вънъ, при други условия, казахъ, трѣбва да претърпи известна корекция у насъ, то трѣбва да се приспособи къмъ нашитъ, къмъ мѣстнитъ условия: почвени, климатически и др. Това има значение както по отношение обработката на почвата, така и по отношение различнитъ сортове семена и различнитъ раси добитъкъ. Напр., препорѣчва се у насъ, за да можемъ при нашия континенталенъ климатъ да спестимъ влагата, при пролѣтната обработка на почвата да се ограничимъ съ култиватора или съ браната; значи, да практикуваме дълбоката есенна оранъ. Разбира се, това има значение при нашитъ условия, при нашето сухо лѣто, при нашия континенталенъ климатъ, обаче тамъ, където има повече валежи, където по-правилно е разпредѣлението на валежитъ презъ годината, нѣма да има сѣщото значение. Сѣщото е съ дълбоката оранъ. Не можемъ да кажемъ, че дълбоката оранъ има еднакво значение за всички култури и при различнитъ почви. Тамъ, напр., където

се отглеждатъ позече плиткокоренни растения, естествено, че дълбоката оранъ не може да има това значение, както при ония култури, които иматъ по-дълбоки корени. Така сѣщо за лекитъ почви дълбоката оранъ не може да има това значение, което има за тежкитъ и т. н.

Нѣкои — даже въ пресата се изнесе — критикуватъ и Министерството на земледѣлието, и агрономитъ защо не сѣ въвели изкуственото торене. Г. г. народни представители! При нашия континенталенъ климатъ ще бѣде голѣмъ въпросъ дали изкуственото торене ще намѣри това широко разпространение, каквото го виждаме въ Чехославия, въ Германия или въ други европейски страни, където валежитъ сѣ повече, където влажността на почвата е по-голѣма. Ето защо, за да можемъ да се доберемъ до едно по-правилно обяснение, до една по-добра постановка на този въпросъ въ нашето земледѣлско стопанство, ще трѣбва въвеждането на изкуственото торене да се предшества отъ редица опити. Казахъ, че добитото навънъ по отношение на нѣкои сортове семена, които иматъ значение за дадена страна, приложено тукъ, не може да има сѣщото значение и за насъ. Ще ви приведа единъ примѣръ съ пшеницата „Ное“. Много отъ васъ си спомняте, че преди години на много мѣста въ нашата страна се рекламираше този сортъ и го сѣхме редъ години. Сега, обаче, ако го потърсите, нѣма да намѣрите нито зърно въ нашата страна. Тоя сортъ е единъ добъръ сортъ въ Франция, но у насъ, при нашитъ условия, той се изроди. Но да не отиваме толкова далеко. Отъ малкото опити, които тукъ-тамъ се направиха съ нашитъ нумера пшеници, които се раздаваха отъ нѣколко години, ние видѣхме, че даже и тия сортове пшеници, които, добити въ нашата страна, не могатъ да иматъ еднакво значение за всички мѣстности въ България.

Сѣщото нѣщо е и по отношение на добитъка. Вие знаете, че до преди години очитъ на нашитъ компетентни хора, когато ставаше дума за подобрене на нашето скотовѣдство, бѣха обрнати навънъ, бѣха обрнати къмъ чуждитъ раси. Вие знаете, че, напр., расата „Сименталъ“ бѣше внесена въ страната и бѣше създадено отъ нея голѣмо стадо въ Образцовъ чифликъ; сѣщо така отъ датското червено говедо бѣше създадено стадо въ Садово. Обаче трѣбваше да се минатъ години, за да видимъ, че тия раси не могатъ да иматъ това значение за насъ, преди всичко като работенъ добитъкъ и още повече затова, че тѣ бѣха изложени на различнитъ болести много повече, отколкото мѣстното говедо. Днесъ вече съзнаваме грѣшката и почваме да работимъ върху нашето мѣстно говедо, за да го подобримъ изключително чрезъ подборъ. И мога да ви кажа, че въ работага отъ нѣколко години вече имаме зарегистрирани много добри резултати, както е, напр., случиятъ съ стадото въ Образцовъ чифликъ или пъкъ съ стадото въ завода Клементина — имаше вече млѣчни крави, които даватъ по две-три хиляди литри млѣко за година, а отдѣлни екземпляри вече надминаватъ петъ хиляди литри. И, г. г. народни представители, следъ резултатитъ отъ тия опити въ тия малки гнѣзда, създадени при нашитъ държавни депа и заводи, ще се съгласите, че ние нѣваме нужда отъ импортирането на чужди раси. И азъ сѣмтамъ, че даже споредъ изработената програма презъ 1924 г. по отношение на нашето скотовѣдство, респективно говедовѣдството, на монтафонското говедо се отрежда единъ районъ въ планинскитъ мѣста и около София. Азъ сѣмъ убеденъ, г. г. народни представители, че може би нѣма да се минатъ нѣколко години, и нашиятъ земледѣлецъ ще предпочете мѣстното говедо предъ монтафонското, макаръ че то донейде подхожда за нашитъ условия.

Отъ тия нѣколко примѣри ще се убедите, че както въ областта на скотовѣдството, така и въ областта на земледѣлието, и въ тая на останалитъ земледѣлски отрасли, за да имаме успѣхъ, за да имаме напредѣкъ, ще трѣбва преди всичко да поставимъ нашата земледѣлска политика въз основа на опита — да може всичко онова, което го имаме, да го изпитаме не, ами да може да доберемъ отъ него най-хубавото и да вървимъ по пѣтя на подбора, или пъкъ да създадемъ нови сортове, каквато работа се върши въ станцията въ Образцовъ чифликъ съ новитъ нумера пшеница.

Г. г. народни представители! Тѣзи отъ васъ, които сѣ се занимавали и които се занимаватъ съ лозарство, ще си спомнятъ каква галиматия бѣше въ началото, когато филоксерата унищожаваше нашата стара лоза, и какъ се мжечехме чрезъ американски подложки да възобновимъ нашитъ лози. Вие ще си спомните, че тогава — поради нѣмане време да чакаме резултатитъ отъ опитната станция въ Плѣвѣнъ или тия при сѣрдититъ земледѣлски училища — нашитъ лозари се нахвърлиха върху различнитъ сортове, които ни се препорѣчваха, да замѣнятъ мѣст-

ната лоза и по този начин да запазят нашето лозарство от тая напасть — филексера. Вие си спомняте, колко много и много сортове имъ бѣха препорѣчани. Но отъ опита на самото население, който опитъ на много лозари излъже много скѣпъ, отъ опита на нашата опитна станция въ Плевенъ и отъ опита на нѣкои наши сръбни училища ние вече виждаме, че маса отъ тия сортове американски подложки послека-лека се изхвърлятъ, и лозаригѣ почватъ да се спиратъ само върху две или три подложки, които иматъ значение за цѣлата ни страна или за по-голяма частъ отъ нея, които подложки въ бъдеще ще играятъ голѣма роля за възобновяването на нашитѣ лози.

Виждате какво голѣмо значение иматъ опитнитѣ институти за земледѣлието изобщо и въ частностъ за нашето лозарство.

Г. г. народни представители! Въ областта на овощарството ние още нѣмаме създадени опитни институти. Вие сте имали случай да чуете и другъ пѣтъ отъ мене, че ние имаме надъ 80—90 сорта ябълки, много сортове череши, круши и др., но ние още нѣмаме отъ многото тия сортове нѣколко установени, които да подхождатъ за нашитѣ условия, за нашитѣ овощарски краища, и по пѣтъ на опита да знаемъ кои отъ тѣхъ даватъ най-добри реколти. Съ една речъ ние нѣмаме опитни институти, които послека-лека да ни укажатъ кои отъ многото тия сортове сѣ най-добри и по този начинъ да се приближимъ до така нареченото промишлено овощарство, да можемъ отъ малко сортове, отглеждани въ нашата страна, да създадемъ едно масово производство на овощия, които, както виждате, почватъ вече да се търсятъ и да се изнасятъ — има много добри пазари както на сливитѣ, така и на ябълкитѣ и на крушитѣ, но особено на ябълкитѣ.

Безъ да ви привеждамъ други примѣри, ще кажа, че ние както въ областта на пашкулното производство още не сме установили, напр., дали само високостѣблени черничеви градини или черничеви ливади да сѣемъ, така сѣщо и въ другитѣ клонове на нашето земледѣлско стопанство още не сме могли по пѣтъ на опита да добиемъ онова, отъ което действително се нуждае нашето земледѣлско стопанство, изобщо казано.

За да видите, г. г. народни представители, въ какво направление може да работи, напр., едно опитно поле, ще ви приведа тукъ за примѣръ работата на опитното тютюнево поле въ с. Рила. Една отъ културитѣ, която днесъ играе голѣма роля въ нашето земледѣлско стопанство и специално въ нашия износъ, това е тютюневата култура, на която, естествено, трѣбва да обърнемъ най-голямъ внимание и за която трѣбва обезателно да създадемъ не само едно опитно поле, но нѣколко такива, и една опитна станция, която е вече предвидена въ програмата къмъ този законопроектъ. Та казвамъ, за да имате представа какво може да работи едно опитно поле, напр., що се касае до тютюнитѣ, ще ви приведа за примѣръ програмата на опитното поле въ с. Рила.

Опититѣ, които сѣ заложени въ това поле, сѣ следниѣ: 1. опитъ съ дата на разсаждането на разсада; 2. опитъ съ разстоянията между редоветѣ и между отдѣлнитѣ растения; 3. опитъ съ качеството на разсада; 4. опитъ съ начина на отглеждането на тютюневитѣ растения; 5. опитъ съ напояване тютюневитѣ растения; 6. опитъ съ различенъ брой листа на растение за обирание; 7. опитъ съ кършене на съцветията; 8. опитъ съ последователнитѣ беритби на тютюневитѣ листа; 9. сѣтбооборотенъ опитъ; 10. торови опити и т. н.

Виждате, г. г. народни представители, само за една култура въ колко направления могатъ да бѣдатъ правени опити, и всѣки единъ опитъ е отъ значение за самата култура, за нейното бъдещо развитие, за нейното качество и т. н.

Г. г. народни представители! Казахъ преди малко, че всичко онова, което е добито вънъ отъ нашата страна въ областта на земледѣлското производство, нѣма онова значение за насъ, което има за странитѣ, където по пѣтъ на опита е постигнато или добито. И затуй вие виждате, че най-напреднатитѣ въ земледѣлско отношение страни, каквато е, напр., Германия или Чехославия или Северна Америка, сѣ покрити отъ мрежа опитни институти, опитни полета, наблюдателни пунктове и т. н.

Г. г. народни представители! Азъ и другъ пѣтъ сѣмъ ималъ случай да ви привеждамъ единъ примѣръ въ областта на опитното дѣло. Съ нѣколко думи ще ви го припомня. Касае се за сортовитѣ опити, които се предприеха следъ освобождението на Чехославия по отношение на пивоварския ечемикъ. Преди тѣ имаха около 17 сортове пивоварски ечемикъ, обаче впоследствие се оказа, че тия сортове трѣбва да се корегиратъ, че трѣбва да се намалитъ, за да може единъ сортъ да има голѣмо производ-

ство, което да изнасятъ навънъ и по тоя начинъ да могатъ съ еднообразенъ ечемикъ да задоволяватъ пазара, напр., въ Германия. И заговя, макаръ че тия 17 сортове пивоварски ечемикъ сѣ били добити пакъ по пѣтъ на опита, тѣ сѣ били принудени да обзаведатъ наново опитни полета, да работятъ върху тѣхъ 5 години, за да могатъ по тоя начинъ да установятъ най-добритѣ и най-доходнитѣ отъ тия 17 сортове пивоварски ечемикъ.

Казаното дотукъ, г. г. народни представители, е достатъчно да изтъкне и значението на опитното дѣло изобщо за прогреса на земледѣлското стопанство, както и значението на внесения законопроектъ, съ който се иска измѣнението на чл. 18 отъ закона за опитното дѣло.

Г. г. народни представители! Ако ние досега отъ това мѣсто сме критикували нѣкой пѣтъ и по-остричко политиката на г. министра на земледѣлието, то е било главно заради това, защото ние давахме маса сръдства въ друго направление, които нѣмаха и не могатъ да иматъ такова значение, каквото има опитното дѣло; ние сме критикували политиката на г. министра, защото той занемари до известна степенъ съществуващитѣ опитни институти отъ 2-3 години насамъ; не говоря за това, че той не се погрижи своевременно да се откриятъ още нѣкои опитни институти, каквито сега се предвиждатъ, напр., въ програмата на Министерството на земледѣлието, която е приложена къмъ настоящия законопроектъ. Но ще кажа — по-добре късно, отколкото никога.

Г. г. народни прѣдставители! Когато става дума за опитното дѣло и за създаването на опитни институти, трѣбва да се има прѣдъ видъ и това, че създаденитѣ институти или тѣзи, които ще се създадатъ, трѣбва да се обзаведатъ добре, за да могатъ да отговарятъ на голѣмото си назначение; тѣ трѣбва да иматъ достатъчно сръдства, тѣ трѣбва да иматъ и подготвенъ персоналъ. Но, нѣщо повече, когато става дума за опитното дѣло въ нашата страна, нека да ви спомена, че благодарение на това, че климатическитѣ и почвени условия сѣ много различни въ различнитѣ краища на България, благодарение, отъ друга страна, на планинския характеръ на нѣкои краища отъ нашата страна, благодарение и на разнообразието на културитѣ — вие знаете, че въ Южна България имаме по-други култури, като памукъ, сусамъ, анасонъ и т. н., а въ Северна България нѣмаме такива — казвамъ, благодарение на тѣзи различни естествени физико-географски условия, намъ се налага да имаме позеочно опитни институти. По този поводъ ето какво казва и началникътъ на опитната станция въ Образцовъ чифликъ: (Чете) „Макаръ че нашата страна не е голѣма, въ нея изпъкватъ райони, които се различаватъ твърде много въ климатическо и почвено отношение; по тази причина опитнитѣ станции и полета у насъ — числото на които по необходимостъ е ограничено — не могатъ да разрешатъ всички проблеми отъ значение за земледѣлското производство на всички райони. Въ такъвъ случай се налага често пѣти чрезъ локални опити да се провѣрятъ на мѣстна почва известни постижения на опитнитѣ институти, за да се установи тѣхното значение за мѣстнитѣ условия“. Виждате, че и ръководителътъ на опитната станция въ Образцовъ чифликъ има това прѣдъ видъ. Благодарение на различнитѣ климатически и почвени условия у насъ, по необходимостъ ни се налага да имаме повече опитни институти, полета и т. н.

Г. г. народни представители! Съществуващитѣ опитни институти сѣ недостатъчни. Казахъ ви: ние нѣмаме създадена още нито една овощарска станция. Като изключимъ опитното поле въ Рила и едно малко опитно поле въ Горна Джумая, други опитни тютюневи полета нѣмаме; ние нѣмаме създадена сѣщо така и опитна тютюнева станция; ние нѣмаме създадена още и оризова станция. Както знаете, оризътъ има значение за нашето земледѣлско стопанство, а ние още нѣмаме създаденъ институтъ, който да установи кой сортъ оризъ е най-подходящъ за нашитѣ условия.

Но, г. г. народни представители, и съществуващитѣ опитни институти не сѣ достатъчно обзаведени, за да отговарятъ на голѣмитѣ задачи, които сме имъ възложили. Така, напр., отъ списъка на обектитѣ, за които ще се изразходватъ сумитѣ по чл. 18 отъ законопроекта, отъ тая програма, която естествено е програма за нѣколко години, виждате, че земледѣлската опитна станция при Образцовия чифликъ, която е регистрирала редица резултати отъ голѣмо значение за нашето земледѣлско стопанство, още нѣма станционна сграда, нѣма жилища за персонала, още не е довършенъ хамбарътъ и оборътъ. По-нататкъ вие виждате сѣщо така, че сградата на опитната контролна станция въ София още не е покрита, че нѣма жилища за ръководителитѣ, нѣма опитни лаборатории, нѣма обори, хамбари и т. н. Виждате, че въ тия две опитни станции още нѣма най-необходимитѣ сгради.

Идва по-нататък опитното поле въ Кнежа. Макарь че е основано от няколко години, то няма най-необходимите сгради и приспособления. Сжщо е и съ земледѣлското опитно поле въ Чирпанъ и т. н.

Що се касае за дейността въ областта на скотовѣдството, сжщо така тепърва има да се работи и ще бждат необходими маса сръдства.

Отъ нѣколкото думи, които ви казахъ за създаденото стадо отъ около 240 глави въ конезавода „Клементина“, вие виждате, че за нѣколко години имаме регистрирани добри резултати. Но нито „Клементина“, нито Образцовъ чифликъ, нито ако тукъ-тамъ има създадени такива скотовѣдни гвѣзда, сж достатъчни, за да могатъ да отговорятъ на голѣмитъ задачи и нужди на нашето земледѣлско стопанство въ областта на скотовѣдството. Потрѣбно е да се създадатъ още такива.

Г. г. народни представители! Ще ми позволите тукъ да отворя една малка скоба. Напоследъкъ у насъ има разпродадени маса трактори за нуждите на нашето земледѣлско стопанство. Мене ми се струва, че въ нашето дребно земледѣлско стопанство, което, както знаете, 87% е до 100 декара, тракторътъ не може да има значение; той не е по силитъ на нашия дребенъ и сръденъ стопанинъ. Смѣтамъ, че за нашето дребно земледѣлско стопанство и днесъ, и утре тракторътъ не може да играе нѣкакъва съществена роля, какъто роля, напр., може да играе двойката добри млѣчни крави, които ще служатъ и за работа, които ще задоволяватъ челядта на стопанина съ млѣко, масло и сирене и които ежегодно ще му даватъ приплоди, съ които ще може да покрива разходите въ своето земледѣлско стопанство. Отварямъ тая скоба, за да обърна вниманието на народното представителство, че има и обществени институти — какъвто е Общиятъ съюзъ на земледѣлскитъ кооперации, който се е заелъ съ пасирането на маса трактори въ нашитъ земледѣлски стопанства. Азъ смѣтамъ, че това е една погрѣшна политика.

Идвамъ, г. г. народни представители, до най-важния въпросъ — до сръдствата.

Ние, г. г. народни представители, сръдствата ги имаме, за да не става нужда днесъ да предвиждаме нови данъци, нови облози, както е случаятъ сега съ облагането по единъ левъ на килограмъ тютюнъ. Ние имаме 200 милиона лева по фонда „Постройки житни елеватори и силози“, които 200 милиона лева се дадоха презъ 1927 г. на Българската земледѣлска банка, безъ, обаче, да се запази постановлението на чл 18 отъ закона за опитното дѣло. Въ този членъ, като се говори за сръдствата за опитното дѣло, въ алинея първа се казва: (Чете) „Лихвитъ отъ сумитъ на фонда „Постройки житни елеватори и силози при Българската земледѣлска банка, начина отъ 1 януарий 1923 г.“

Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че се направи голѣма грѣшка, гдето тия 200 милиона лева се дадоха на Земледѣлската банка, защото Земледѣлската банка винаги може да намѣри 200 милиона подъ формата на заемъ, било вътре въ страната, било въ чужбина. Но въ нашия държавенъ бюджетъ, който има таванъ, ние не можемъ да намѣримъ тия сръдства, за да отговоримъ на едни голѣми нужди, каквито сж нуждите на опитното дѣло у насъ. Азъ смѣтамъ, че ако дадохме 200-тъ милиона лева на Земледѣлската банка, трѣбваше поне лихвитъ, както постановява алинея първа на чл 18 отъ закона за опитното дѣло, да отидатъ за смѣтка на опитното дѣло. Всѣка година ние шѣхме да имаме най-малко 18—20 милиона лева и не въ течение на 5 години, а въ течение на 2, 3 години ние шѣхме да отговоримъ на всички тия нужди на нашето опитно дѣло.

Но грѣшката на Министерството на земледѣлието не е само тамъ. По смѣтка опитното дѣло имаше събрана една сума, пакъ по чл 18 отъ закона за опитното дѣло, отъ 16 милиона лева. Вие си спомняте, че съ бюджета за 1927/28 г. тия 16 милиона се вземаха отъ опитното дѣло и се придадоха къмъ фонда „Културни мѣроприятия“.

Г. г. народни представители! Ето ви една втора грѣшка. Нѣмаше защо да се взематъ тия пари, когато се знаеше, че тѣ ще потрѣбватъ утре на опитното дѣло не, но когато се знаеше, че въ момента, въ който тѣ сж взети, тѣ сж били отъ най-голѣма необходимостъ за нашето опитно дѣло. Вѣрно е, че следъ две години тѣ ще бждатъ повърнати — кой знае дали ще може фондътъ „Културни мѣроприятия“ да ги повърне — но азъ смѣтамъ, че е грѣшка, гдето тия пари се вземаха отъ фонда „Опитно дѣло“, за да се придадатъ къмъ фонда „Културни мѣроприятия“ по земледѣлието и горитъ.

Съ специаленъ законъ, ако се не лъжа презъ 1926 г., ние вземахме 35 милиона лева отъ излишѣцитъ на скотовѣднитъ фондове, за да ги дадемъ пакъ на фонда „Културни мѣроприятия“ при Министерството на земледѣлието.

Г. г. народни представители! Не знамъ дали ако се правѣше заемъ отъ тия излишѣци отъ скотовѣднитъ фондове, не би било най-умѣстно тия сръдства да се дадѣха за подобрене на нашето скотовѣдство. И азъ смѣтамъ, че ако би имало въ бждеще излишѣци отъ скотовѣднитъ фондове, по-добре е, вмѣсто да ги даваме за други цели, да отдѣлимъ една частъ отъ тия излишѣци, за да можемъ да подпомогнемъ нашето скотовѣдство, защото предназначението на тия сръдства е сжщото, за каквото тѣ биха се употребили и отъ самото Министерство на земледѣлието.

Защо стана всичко това? Азъ смѣтамъ, г. г. народни представители, че това нѣщо нѣмаше да стане, че нѣмаше да се взематъ тия 16 милиона лева отъ фонда „Опитно дѣло“ и да се хвърлятъ на друго мѣсто, нито пъкъ можеше да се прехвърли цѣлата сума отъ фонда за постройка силози и елеватори, ако Министерството на земледѣлието имаше една строго опредѣлена програма на дейностъ. Ако то имаше такава, естествено е, че когато се говори за постройка на курници, на торница, на обори и т. н., веднага ще бие въ очи голѣмата нужда отъ създаването на говедовѣдни гвѣзда или отъ построяването на нови опитни институти или отъ създаването на нови опитни полета и т. н. И азъ смѣтамъ, че голѣмата грѣшка, която министерството направи, се състои въ това, гдето то нѣма и досега изработенъ единъ планъ, нѣма изработена една система, която да бжде неуклонно следвана, за да нѣмаше такива хвърляния на сръдства отъ една страна на друга страна. Тогава нѣмаше да стане нужда, щото сумитъ, които сж събрани за опитното дѣло, да се даватъ за други цели, а шѣха да се употребятъ за последното.

Г. г. народни представители! Въ законопроекта се предвиждатъ приходи отъ „такси за анализи, опредѣления и изследвания, извършени отъ опитнитъ институти по вѣдомството на Министерството на земледѣлието и държавнитъ имоти, опредѣлени съ специални за това правилници“. Това е казано въ законопроекта. Но отъ това перо приходитъ сж съвършено слаби — едвали годишно се събиратъ отъ 300 до 500 хиляди лева. По точка 6 имаме специаленъ налогъ по 1 л. на килограмъ изнесенъ тютюнъ типъ басма и башибали и по 20 ст. на типъ фурда. Г. г. народни представители! Азъ нѣма да се противопоставя категорически на това постановление на законопроекта, защото най-после самата тютюнева култура въ тоя моментъ се нуждае преди всичко отъ единъ опитенъ институтъ и отъ нѣколко опитни полета. Но азъ смѣтамъ, че покрай тия сръдства, ние можемъ съ изменение закона за Земледѣлската банка да намѣримъ достатъчно сръдства по смѣтка „Силози и елеватори“; както ви казахъ, достатъчно е да имаме лихвитъ на този фондъ за нѣколко години, за да отговоримъ на всички нужди на нашето опитно дѣло.

Ето защо азъ смѣтамъ, че въ комисията тия въпроси ще трѣбва да се сложатъ на разглеждане, за да можемъ действително да намѣримъ достатъчно сръдства за нашето опитно дѣло. Защото, г. г. народни представители, само чрезъ опита, чрезъ нашитъ опитни институти ние ще можемъ да поставимъ началото на една здрава и разумна земледѣлска политика. Опрѣни на опита, чрезъ който ще създадемъ родна земледѣлска наука, нека вѣрваме, че последната ще бжде не само здрава опора за напредъка на нашето земледѣлско стопанство, но и една сигурна гаранция за по-резултатна работа.

По принципъ ние ще гласуваме законопроекта.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Сотиръ Яневъ.

С. Яневъ (с. д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Законътъ за земледѣлскитъ опитни и контролни институти, гласуванъ презъ 1924 г., поставяше задачи, които той преследва, и изброяваше сръдствата, които сж необходими, за да се постигнатъ тѣзи задачи и цели. Въ чл 18 на този законъ сж посочени източниците и сръдствата, които могатъ да бждатъ употребени, за да се постигне една добра организация на опитното земледѣлско дѣло и за организирането на земледѣлскитъ контролни институти. Днесъ съ законопроекта, съ който ни сезира г. министърътъ на земледѣлието, се иска изменение на чл 18, като налогътъ, който бѣше опредѣленъ по тоя законъ въ чл 18, п. в, се увеличава. Вмѣсто 20 ст. на килограмъ изнесенъ тютюнъ, по сегашния проектъ се иска 1 л. на килограмъ за редовно манипулирани тютюни башибали и басма. А що се касае до карантинитъ — употреба е въ законопроекта изразътъ фурда — се иска да бждатъ облагани съ 20 ст. на килограмъ.

Излишно е да се повърщамъ върху задачитъ и целитъ на този законъ. Неразумно би било да се отрича ползата отъ него и оназ голѣма служба, която има да извършва

учрежденията от закона земеделски опитни и контролни институти. Специалният въпрос, който насъ ни интересува, той е: дали средствата, които сж предвидени от тоя източник, който се сочи от г. министъра на земеделието, ще бъдат достатъчни, за да се засилат изобщо източниците на нашите земеделски опитни и контролни институти. Това е първо. И, второ, като фиксираме един нов данък върху тютюна, дали не бихме направили една грешка, дали не бихме направили една фатална стъпка, която може да се отрази неблагоприятно върху нашата тютюнева търговия и върху тютюневата култура въобще. Азъ съмтамъ, че задачата на един народен представител, който иска да вземе становище по законопроекта, трябва да бъде сведена именно къмъ тия няколко конкретни и ясни въпроси.

Въ мотивите на законопроекта г. министърът на земеделието се е постарал да ни даде доста много съображения и данни, съ които да ни убеди, че наистина нашите земеделски контролни и опитни институти не сж постигнали своята задача. Той ни дава данни, от които се вижда, че една голъма причина, за да получатъ резултатъ усилията отъ 1924 г. досега чрезъ тия институти, то е липсата на средства. Върху това нъма какво да се спори. Ние бихме могли да добавимъ, че макаръ въ бюджета на Министерството на земеделието ежегодно да се предвиждатъ средства за насърчение и издържане на опитното дѣло, и то доста грамадни средства, резултатите не сж удовлетелни.

Г. г. народни представители! Безспорно е така сжщо, че като е констатирана една липса на средства, тя трябва да бъде премахната по единъ или другъ начинъ.

Два начина има. Единият е: въ новия бюджетъ на Министерството на земеделието да бъдатъ увеличени необходимите средства отъ подходящи източници за засилване и за организация на тая важна земеделска служба, извършвана отъ тия институти. Възможно ли е това? Моето разбиране е, че ако се направи едно основно проучване на източниците, ако се проревизиратъ начините и параграфите, чрезъ които се изразходватъ средствата, бихме могли да намъримъ нови източници, за да задоволимъ тая нужда и да премахнемъ липсата на средства, съ която Министерството на земеделието се е борило. Въ бюджета на Министерството на земеделието вие имате грамадни суми, десетки милиони, под формата на субсидии, които се даватъ за насърчение на модерни стопанства и други частни и обществени инициативи. Ако тия голъми средства бъдатъ съкратени, ако тѣ бъдатъ раздавани по-икономично, отъ тамъ ние бихме могли да вземемъ нѣколко десетки милиона лева, които да послужатъ за тази по-належаща нужда — за опитните и контролните земеделски институти. Съ една дума, редовните бюджетни средства на Министерството на земеделието могатъ да послужатъ за едно засилване на средствата, отъ които се чувствува нужда по организацията на тия институти и съ това да не става нужда да се създаватъ специални облози по пята и системата, която предвижда настоящиятъ законопроектъ. Но това досега не е направено.

Нуждата отъ средства г. министърът на земеделието иска да задоволи по втори начинъ — чрезъ създаването на единъ новъ данък, единъ новъ налогъ, който засѣга тютюневата търговия и тютюневата култура изобщо у насъ. Едно единствено основание има г. министърът на земеделието да учредява единъ специаленъ налогъ. То е, че земеделските опитни и контролни институти, доколкото иматъ отношение къмъ тютюневата култура, сж въ окаяно положение. И наистина, ако разгледате специалните параграфи въ бюджета, които засѣгатъ културното и опитното дѣло, вие ще видите, че за всички отрасли на земеделието и скотовъдството сж гласувани грамадни средства, но за тютюневата култура, за българското национално тютюнево производство средствата, които изживява държавата, сж микроскопически, нищожни.

Когато говорихъ по бюджета на Министерството на земеделието, азъ имахъ случай да ви изтъкна тая празнота въ нашата земеделска политика. Основанията, които изтъкнахъ тогава, сж основанията, които сж отъ важно значение и днесъ. Ако прочетете мотивите и на сегашния законопроектъ, вие ще видите едно признание: средствата, които националното стопанство получава отъ тютюневата търговия, представляватъ единъ значителенъ процентъ — близо $\frac{1}{3}$ отъ цѣлия износъ произхожда отъ тютюна. Когато тютюнътъ дава толкова много на държавата — казахъ го по-рано, казвамъ го и сега — той ще трябва да бъде подъ една по-постоянна и систематична грижа отъ страна на държавата. Държавата трябва не само да взема отъ него, но трябва и да дава за него. За голъмо съжаление, опитите да се създаде една тютюнева политика на

държавата досега не сж дали никакъвъ резултатъ. Съ настоящия законопроектъ се правятъ важни констатации: че опитното тютюнево дѣло е само една зародишна идея, че нищо не е създадено досега, изключая опитното поле въ с. Рила и друга една мѣничка опитна станция въ Горна Джумая. Въ сѣщия законопроектъ вие имате единъ спазъкъ на редица опитни и контролни станции и опитни полета, които ще бъдатъ организирани въ различни тютюневи райони на България. Идеята е прекрасна. Нѣма споръ, че има нужда да се създадатъ опитни и контролни станции за насърчение и подобрене на тютюневата култура. По смѣтката на Министерството на земеделието необходими сж за тая целъ 32 400 000 л. — една голъма сума, която, ако би била инвестирана, бихме имали необходимите постройки и обзавеждания, за да може да се върши една планомерна, една ползотворна работа. Е добре, ние имаме констатацията, че тия институти сж въ едно начално състояние, че едвамъ сега се поставя начало за тѣхната правилна организация. Възражения противъ тая инициатива на министерството не могатъ да бъдатъ правени, и най-малко отъ онези, които малко повече боравятъ въ тютюневото производство, въ тютюневия браншъ. Въпросътъ е другде. По силата на тоя специаленъ законъ вие създавате единъ налогъ отъ 1 л. на килограмъ изнесенъ тютюнъ, обаче сумата, която ще получите отъ това ново облагане на тютюна, 20 или 30 милиона годишно, не отива само за нуждите на тютюневото дѣло, не се предназначава, за да се организиратъ тютюневите опитни станции и полета, отъ които страната има голъма нужда, а една частъ отъ нея ще бъде хвърлена, между другото, и въ краварниците и кокошарниците на Министерството на земеделието. Никой стопански отрасълъ не е тъй зле поставенъ въ общата политика на Министерството на земеделието, както тютюневиятъ. И по тоя законъ средствата, които се искатъ да бъдатъ взети отъ тютюна, ще бъдатъ употребени на друго мѣсто, за други нужди, които нѣматъ нищо общо съ тютюневото производство, тютюневата култура, тютюневата търговия. По този начинъ, г. г. народни представители, не може да се процедира. Не могатъ да се създаватъ подобни закони, когато се знае, че тютюнътъ играе такава грамадна роля въ нашия търговски балансъ, когато тютюнътъ крепи нашия търговски балансъ, когато тютюневото производство е оставено безъ всѣкакви грижи отъ държавата, когато нуждата да се създаватъ тютюневи опитни институти е крещеща и срещу тая нужда трябва да се отиде съ доста голъми средства отъ страна на държавата чрезъ редовните средства на първо мѣсто, които бюджетътъ дава, и ако тѣ не стигнатъ, и чрезъ средствата, които ще даде такава специално облагане, каквото предвижда настоящиятъ законопроектъ за изменение чл. 13 отъ закона за земеделските опитни и контролни институти.

Следователно, ако ще трябва да се създаде едно специално облагане отъ по 1 л. на килограмъ изнесенъ тютюнъ, тия средства не могатъ да бъдатъ употребени за никакви други цели, освенъ за организацията на тютюневи опитни станции и полета, защото въ редовния бюджетъ за другите цели средствата сж били достатъчни и предостатъчни.

С. Савовъ (д. ср): Тогава за всѣки отдѣленъ земеделски артикулъ да предвидимъ такса на килограмъ.

С. Яневъ (с. д): Не може тютюнджийското население и, бихъ казалъ, дребните търговци и кооперациите да отдѣлятъ отъ своите оборотни средства, за да поддържатъ институти, които трябва да бъдатъ поддържани отъ самата държава. Ако вървимъ по тоя пътъ, би трябвало тогава да създадемъ и други облагания и да ги употребимъ за всѣкъ другъ цели. Това ще бъде само една погрѣшна система.

Друго нѣщо сжществено има. То е: дали изобщо ще трябва въ тоя моментъ да се гласува такъвъ новъ налогъ върху тютюна? То е единъ сжщо така важенъ въпросъ. Г. г. народни представители! Законопроектътъ на г. министъръ Христовъ носи дата м. юний 1929 г. — отъ преди 6 месеца. Преди 6 месеца ние имахме друга стопанска конюнктура, що се касае специално за тютюневата търговия и тютюневата култура у насъ. Г. г. народни представители! Преди 6 месеца българските тютюневи кооперации и българските търговци-експортъори имаха благоприятни перспективи. Тѣ имаха очакването да получатъ добри цени, тѣ имаха надеждата, че сжпната реколта 1928 г. ще бъде пласирана на удовлетелни цени и, следователно, този единъ левъ, който ще бъде отдѣленъ отъ експортъора, а косвено ще бъде отдѣленъ отъ производителя, защото всѣки новъ данъкъ се калкулира върху основната цена на производителя, нѣма да бъде тежестъ.

Сега какво е положението? Които боравят в тоя бранш, го знаят много добре. Смятам, че и Министерството на земледелието го знае. Днес-заднес пазарът на българският тютюн се намира в крайно затруднено положение. Очакванията, които имаме преди 6 месеца, днес не можем да ги поддържаме, защото смятаме, че проверката от вчерашните факти. А кои смятаме? Очакваше се, че полската режия ще купи по-голямо количество тютюн — 2—3 милиона килограма; а тя купи 600—700 хиляди. Какви цени даде? Въвсто да даде цените, които отговаряха на вътрешния пазар през миналата година, тя даде цени, които смятаме 10—15—30 процента по-ниски, отколкото можеше да се очаква през м. юний. Една дупнишка тютюнева партия въвсто да получи 170—180 л. за килограм, полската режия я купи за 160 л. килограм. А забележете, че тютюнопроизводителите миналата година продаваха тютюн селски максимум по 140—150 л. килограма. Тая граматна разлика, това падане на цените създава едно смущение на нашия вътрешен тютюнев пазар, и всички тютюневи кооперации, и всички дребни тютюневи търговци и по-сигурни фирми смятаме в тревога пред това, което ще дойде вследствие падането на цените.

Този въпрос, ще кажат, нас не ни интересува. Той, обаче, е много важен, той интересува Парламента, защото е въпрос на националното стопанство, въпрос, който има отношение към нашия търговски баланс. Утре ние ще бъдем изправени пред печални резултати — да създаваме нови облагания в момент, когато нашето национално тютюнево производство е поставено в крайно тежки конкурентни условия. Аз смятам, че ако тия съображения биха били взети пред вид, ако тия биха били надлежно преценени, в никой случай не би се смятало, че е удобен този момент, когато всички, и кооперации, и частни търговци, смятаме в тревога за бъдещето на тютюневия износ, да го обременяваме с нови данъци, та било то и с един лев на килограм. Ненавременността на тая законодателна мърка е повече от очевидна.

Но в края на краищата, ако се приеме, че облагането на тютюня с по един лев на килограм е такава голяма държавно-фискална необходимост, нека да се повърнем на втория въпрос: правилно ли е, необходимо ли е, допустимо ли е, малките средства, които ще бъдат събрани чрез облагането на тютюня, да бъдат употребени за всевъзможните нужди на нашето опитно и контролно земледелско дѣло, и по този начин тия средства да се стопят, без да се постигне прямата цел, да се засили и подобри организацията на тия институти, а най-важното — от тия средства едва ли би дошла една малка петинка или десетинка за нуждите на нашето опитно тютюнево дѣло? Когато тия много разчитаме на тютюна, когато всички съзнаваме неговата роля в нашия стопански живот, аз смятам, че г. министърът ще се съгласи, какво тия средства, ако биха били гласувани, в никой случай не бива и не могат да бъдат изразходвани за други нужди, освен за организацията на нашия опитни и контролни тютюневи институти, за които отдавна се говори, за които нуждата отдавна е напълно и тя трябва най-сетне да бъде задоволена.

Г. г. народни представители! Друго едно възражение срещу този специален законопроект, който се създава, е това, че няма една предметност в третирането и разрешаването на тия въпроси. Говорил съм много пъти на тая тема и пак да я повтори: нашето тютюнево производство иска от държавата един по-специален грижи. Тия грижи трябва да бъдат дадени. Търговско-индустриалната камара ви постави въпроса, тя посочи едно разрешение. Заинтересованите тютюневи кооперации ви казаха друго едно указание, което не е много различава от онова на търговско-индустриалната камара. Има нужда от създаването на един централен институт за насърчение, за подобрене на нашата тютюнева култура. За този институт се изискват специални средства и той институт би било по-правилно да бъде предмет на един специален закон. Когато се гласува този закон в подробности, с оглед на нуждите на тютюневото производство и тютюневата култура, ще трябва да помислим дали с необходимост и в какъв размер средства, за да може да се обезпечи и съществуването на този институт.

Вторият въпрос, също така важен, е организацията на нашия тютюнев пазар. И миналия път, когато говорих по бюджета на Министерството на земледелието, съм много мѣста хора, които познават тая материя, ви казаха: „Необходимо е да се създаде един институт за национален износ, в който най-важно мѣсто да заеме тютюня“. Една инициатива имаше частна, която въ вестниците се съобщава като инициатива на Министерството на

земледелието, която погрешно проектираше да се съберат, да се свържат институтът за насърчение на производството с института за пасиране на тютюня. Тая несполучлива идея, слава Богу, е изоставена и тя трябва да бъде изоставена.

Идеята за организирането на нашия износ е една национално-стопанска задача, която част по-скоро трябва да получи разрешение от тая Камара. Тая задача е: организиране износа на нашия тютюн и създаване една правилна тютюнева търговия, при която рисковете на случайността и биха казали по-голяма дума, недомислития, каквито често се практикуват и проявяват в нашия търговски живот, да бъдат изключени. Защото, колкото отиваме нататък, колкото повече стават сложни търговските, икономическите отношения между разните държави, и въпросът за тютюневата търговия ще влиза в една по-сложна и мъчна за разрешение фаза. Тук се преплитат директни продажби на частния пазар с продажбите в тютюневите режими, някои от които се организираха, както знаете, чрез отделни популателни центрове, които смятаме един нов факт в нашия икономически живот. Думата ми е за австрийския режим, който си има своя популателна централа в България. Има проект за организиране на собствен популателна централа италианската режия — утре и това ще бъде факт. Слуховете има, че се правят опити от другите режими, които смятаме наши клиенти, да се картелират, за да бъдат цените. Кому ще увредят? Ще увредят на българския тютюнопроизводител; цените изкуствено ще бъдат бити. Кой ще страда? Населението, държавата. Имате другата система — системата на компенсационните сделки — една нова система, която води началото си от 1925 г. насам. Въ системата на тия компенсации има много нещо произволно и много опасно, бих казал, защото чрез тия компенсации често пъти се налага на националното стопанство артикули, материали, съоръжения, земеделски машини и др., които не смятаме голяма нужда за населението и за държавата. Тая практика на компенсациите, водеща досега от Българската земеделска банка, в някои случаи е дала, може би, добри резултати, но ако това стане една система въобще, то тая система създава редица нови въпроси — и на първо мѣсто, въпроса за контрол върху нея. И тия въпроси не могат да бъдат избѣгнати, когато ние ще се занимаваме с специалните проблеми за нашата тютюнева търговия, за нейната организация и за пасирането на тия тютюни в чужбина.

Следователно, съвкупно взето, всичките тия въпроси смятаме предмет на едно основно изучаване и на една добра организация, за да може нашият български тютюн да има мѣсто на европейския пазар, за да може да се гарантира както ангажираният капитал в тая търговия от изнемади, които смятаме опасни за националното стопанство, така също и цените за производителното население, което живее от този тютюн и което създава косвено източници за българската държава и за стабилността на нашия търговски баланс.

Това е една задача за организацията на тютюневата търговия, която не може да бъде разрешена случайно, инцидентно, а трябва да бъде разрешена с специално законодателство и въ резултат на едно подробно, основно проучване от всички лица. Досега това не се прави; напротив, предлагат ни се съвършено случайни, палиативни разрешения; не се поставя прѣстъп на болната рана, а се предприемат палиативи, да се остави впечатление, че се има една грижа за тоя важен национален стопански отрасъл, какъвто е нашето тютюнево производство и нашата тютюнева търговия.

Е добре, се оглед на това аз смятам, че този законопроект или трябва да бъде оттеглен като ненавременен и да се замести с един специален закон, който да разреши въпроса за организацията на нашия институт за насърчение на тютюневото производство, от една страна, и от друга страна, да създаде необходимата организация за износа на нашия тютюн, отговаряща на условията, въ които днес живее страната, и въ които тя е поставена като носителка на тютюня, или тоя законопроект — ако най-сетне се приеме, че има такава голяма държавна нужда да бъде гласуван — трябва да прѣгърне въ комисията съществени промѣни. Тия съществени промѣни, както ви казах, се отнасят главно до размяна на облагането, който размян трябва да бъде определен с оглед на новото положение, въ което се намира нашето тютюнево стопанство. За тая цел трябва да бъде взето мнението и на тютюневите кооперации, и на тютюневите търговци, за да се установи нещо, което не ще се окаже зловредно и

опасно за перспективите на българските тютюни на европейския пазар.

Втората промяна, която се налага да бъде направена, въ всякога, че бъде приет законопроектът, тя е: изрично да се каже, че сръдствата, които ще дойдат чрез закона, ще бъдат употребени за нуждите на ония опитни и контролни институти, които се налагат от интереса на тютюневата култура специално. При положението, че за тези нужди са необходими 32 милиона лева, само по сметката на г. министъра на земледелието, очевидно е, че сръдствата, които ще бъдат получени по този закон чрез новия налог, ще могат въ продължение на година, две, три да бъдат задоволени нуждите, и с това ще се създаде основата, върху която ще се гради цялата наша тютюнева политика. Съ други думи, не може тези сръдства да бъдат употребявани за други нужди, освен за тютюна — от тютюна за тютюна.

И третата промяна, която аз съмтам, че е справедливо да се направи въ законопроекта, тя е въ пунктъ б, където се казва: (Чете) „специален налог от по един лев на килограм изнесен тютюн тип „басма“ и „баши-бали“ и по 0.20 л. за тип „фурда“. Г. г. народни представители! Ако ще се облага изнесеният тютюн, не може да бъдат облагани само тип „басма“ и „баши-бали“, защото, освен тип „басма“ и „баши-бали“, има и друг тип; той е типът „тонга“, и не обикновената „тонга“, долнокачествената „тонга“, която се изнася и която като равностойност е равна на седмич и осмич качества, но детайлирана „тонга“, която въ последно време полска-лека си пробива път и замества типа „баши-бали“. Ние имаме детайлираната „тонга“ от първо, второ, трето, четвърто и пето качество. И, следователно, ако е вярно, че съществува такава система на манипулация, че такива един тютюн се изнасят ежегодно по няколко милиона килограма, то — тъй, както е редактиранъ законопроектът — ще плащат само тези търговци, които изнасят „баши-бали“ и „басма“, а ония търговци, които изнасят детайлираната „тонга“, няма да плащат нищо сантим, понеже „тъй пише въ закона.“ Ето защо и това е една промяна, която трябва да бъде направена.

Моето мнение — говоря от името на социалдемократическата парламентарна група — е, че законопроектът е ненавременен, че той трябва да бъде отеглен и на негово място трябва да дойде единъ специален законопроект, който да обхване въпросите за производството и за пласмента на българските тютюни въ една система, която да задоволи нуждите на страната, да имаме едно стабилно и доброкачествено тютюнево производство и една стабилна търговия, която ще крепи и за въ бъдеще нашия търговски баланс.

Председателствуващ А. Христов: Има думата народният представител г. Димитър Зографски.

Д. Зографски (з. в.): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Взехъ думата да кажа нашето становище и гледище по изменението, което иска г. министърът на земледелието и държавните имоти, на чл. 18 отъ закона за земледелските опитни и контролни институти

Преди всичко дълженъ съмъ да декларирамъ — както не един път съмъ ималъ случай да кажа това — че ние по такива въпроси никога не сме искали да правимъ политика, а винаги сме се напълно солидаризирали дотогава, доколкото тия инициативи, изхождащи отъ Министерството на земледелието, са целъли, споредъ нашите разбирания, повдигането на народния ни поминъкъ. И въ дадения случай, когато става това изменение, ние дължимъ да направимъ своите бележки, доколкото отговарят на времето, презъ което се прави, и какви гръшки са направени досега. Въ миналото, колкото пъти е имало случай да говоримъ по мѣроприятия или политиката на Министерството на земледелието, ние сме правили своите бележки, че опитното дѣло у насъ е било изослабено. За пръв път сега ние виждаме инициативата на г. министъра да обърне вниманието на опитното дѣло и да поиска изменение на закона, за да създаде сръдства, та да може да се издигне и той браншъ, така да се каже, и този отрасълъ — опитното дѣло у насъ — на подобающа висота.

Две мнения не съществуватъ, че опитното дѣло е една необходимостъ за всяка страна, която смѣта да върви въ пътя на прогреса. Безъ него ние не можемъ да искаме подобрене на стопанството, не можемъ да искаме подобрене на нашите стопански култури, не можемъ да създадемъ ония условия, които ще ни дадатъ и по-доброкачествени продукти, и въ по-голямо количество. Особено сега, следъ вой-

нитъ, когато, отъ една страна имаме разрушено стопанство, отъ друга страна, имаме намалена работоспособностъ на населението и, отъ трета страна, имаме увеличение на населението и нуждите отъ едно по-усилено производство са така голъми, необходимостта отъ земледелските опитни институти се явява една належаща нужда. Върно е, че съ тяхъ се е работило вече 30 години, но се е работило не системно, прекъсвало се е, и макаръ че специален законъ се е създавалъ още въ 1924 г., обаче оттогава досега нищо не се е дало по опитното дѣло и нѣмаме по-осезателни резултати, каквито трябва да имаме. И азъ бихъ заключилъ съ думите на нашия другаръ, на нашия колега г. Дръновски: „По-добре късно, отколкото никога“. На всички случаи, повтарямъ, ние нѣмаме абсолютно нищо противъ да се подпомогне опитното дѣло, но да се подпомогне ефикасно — да се дадатъ толкова сръдства, колкото са необходими, а не да си служимъ съ палиативи.

Членъ единственъ на законопроекта, който ни предлага г. министърътъ, ни посочва откъде да се взематъ сръдствата, за да могатъ да се направятъ подобрения въ областта на спитните и контролни институти. Въ стария текстъ на чл. 18 бѣха посочени сръдствата отъ специалния фондъ „Постройка на житни елеватори“. Съ законъ отъ 1927 г. цялата сума на фонда отъ 200 милиона лева бѣ прехвърлена къмъ капитала на Земледелската банка. Ние смѣтаме, че това бѣше една гръшка. Този фондъ, който бѣше създаденъ навремето си за една специална нужда, трябва да си остане. Дори да останѣше като фондъ, ако бѣше даденъ съ лихва по 10%, ние щѣхме да имаме всяка година по 15-20 милиона лева, които можеха да се отплатятъ по текуща сметка въ фонда „Културни мѣроприятия“, както предвижда законътъ за земледелските опитни и контролни институти.

Обаче тази гръшка трябва да се поправи рано или късно. Защото Земледелската банка, която е единъ институтъ, който представлява стопанската мощъ на страната, трябва и винаги би могла, когато пожелае, да сключи единъ заемъ въ странство или дори и вътре въ страната, но да не се посѣга на суми, които иматъ специално предназначение — за постройка на житни елеватори и силоси. Смѣтаме, че съ досегашния начинъ на постѣпване е извършена една голъма гръшка и тая гръшка народното представителство би трябвало да я поправи.

Предвижда се сега, за да може да има сръдства за подобрене на опитното дѣло, единъ специаленъ облогъ по износа на тютюните. Азъ съмтам, че това е една гръшка — гръшка въ смисълъ, че ние не можемъ да облагаме една категория, една частъ отъ данъкоплатците за сметка на една голъма обща работа, каквато представлява опитното дѣло. Ние виждаме тукъ, въ пресметанията и рѣкапитулацията, които прави г. министърътъ въ своя списъкъ, който ще бѣде недѣлима частъ отъ законопроекта, че около 30% отъ тези суми — така е казано — ще се употребяватъ за тютюневите опитни полета, а 70% ще отидатъ за разнитъ други земледелски опитни институти. Нѣмаме за задача да правимъ сепаратизъмъ, но трябва да кажемъ, че въ това нѣма справедливостъ. Туй едно. Второ. Когато вие ще създавате специално облагане, по туй начинъ вие не можете да оставите само една категория хора да бъдатъ обложени, а другите да не взематъ участие въ тия облагания. Трето. Ние се противопоставяме въобще противъ всякакви облагания съ специални закони, защото хаясѣ въ нашата данъчна система и безъ това още повече се увеличава отъ денъ на денъ. Нужно бѣше, преди този законопроектъ да бѣше внесенъ въ Камарата, той да бѣдѣше разгледанъ не само отъ комисията, но и отъ всички наши специалисти — компетентни и вещи лица; той трябва да бѣде пратенъ най-малко на нашите кооперативни сдружения, на всички ония лица, които биха могли да ни ползуватъ съ своето мнение, за да можеше по този начинъ да ни се даде нѣщо съвършено и да не става нужда ние да споримъ по единъ такъвъ въпросъ, който отдавна чака своето разрешение.

Ние често пъти си задаваме въпроса: защо е станало едвали не система въ нашия Парламентъ, щото било чрезъ специални параграфи, било съ специални закони да се създаватъ данъчни тежести на българските данъкоплатци? Другъ отговоръ ние не можемъ да дадемъ — особено когато се касае въпросътъ за политиката, която провежда Министерството на земледелието въ лицето на министъра г. Христовъ — освенъ че това се дължи на обстоятелството, че страната нѣма строго опредѣленъ стопански планъ. Въпреки предвиденитъ въ закона за подобрене земледелското производство стопански съвети, въпреки предвидения въ закона за опитните и контролни институти земе-

дълски съвет, министърът и досега не е свикал нито един съвет да се съветва с него и да вземе едно правилно решение по въпроса. Независимо от това, по много въпроси ние често пъти сме влизали в пререкания, били сме в противоречие или не сме се разбирали само затова, защото той не се е съгласявал на една анкета, чрез която да можем да прощутираме цълата наша стопанска дейност и да видим доколко всички тѣзи мѣроприятия отговарят на условията, въ които се намира нашата държава, и може ли да дадат въобще резултати. Всичките тия мѣроприятия до голяма степен сѫ под знака на едно съмнение. Фактът, че въ миналата сесия се изнесоха известни нѣща, които трѣбва да бѣдат изяснени тукъ, говори, че съмнения все има. Г. министърът би трѣбвало да бѣде по-ларжъ въ дадения случай и да се съгласи на такава една анкета, която ще ползува не лично него, но общо земеделско-стопанската политика, която се иска да се провежда въ нашата страна.

Преждеговорившиятъ разгледаха твърде обширно въпроситъ, който трѣбва да бѣдат сложени днесъ на разглеждане. Азъ не смѣтамъ да повтарямъ, само ще допълня, че паралелно съ грижитъ, които ще трѣбва да имаме за тия опитни и контролни институти, трѣбва да се погрижимъ и за намиране пазари на нашитъ земеделски произведения. Защото нищо не струватъ усилията ни за поздигане нашето земеделско производство, когато ние, произвеждайки всевъзможни земеделски произведения, нѣмаме пазари за тѣхъ.

Г. министърът е събралъ данни, отъ които се вижда, че $\frac{1}{3}$ отъ нашия износъ съставлява износътъ на тютюнитъ. Азъ съмъ длъженъ, обаче, да подчертая, че по отношение на тютюневата култура и на тютюневата търговия абсолютно никакви грижи не се полагатъ у насъ. Ако имаме тукъ-тамъ нѣкакви малки заченки, не се даватъ достатъчно кредити, за да могатъ да се развиятъ тѣ достатъчно, до степенъ да могатъ да изпълнятъ своята задача и предназначение. И маса въпроси отъ тоя характеръ стоятъ още неразрешени, ние още не сме се справили съ тѣхъ; чакаме нещастията да ни връхлетятъ, за да поинемъ да търсимъ изходъ отъ това положение.

Това не бива да става. Ако искаме да бѣдемъ рамо до рамо по голѣмитъ стопански въпроси, да имаме пълно разбирателство, ние трѣбва, безъ да влагаме елементъ на страсти, да потърсимъ начинъ да се разберемъ. Но, щомъ като се бърза и се правятъ скокове ту въ една, ту въ друга посока, естествено, тая безсистемностъ рнася единъ хаосъ, създава дори и подозрения, и въ края на краищата не само че нѣма резултати отъ полза за народното стопанство — резултати, които да тикнатъ това последното напредъ — но дори нанасятъ се щети. Между това ние правимъ голѣми грѣшки, които внасятъ едно голѣмо отчаяние и то въ моменти, когато преживѣваме една страшна стопанска криза. И когато народътъ е стигналъ до положение да се чуди какво ще прави утрешниятъ денъ, тѣкмо въ тоя моментъ ние се мѣчимъ пакъ съ закони да му създадемъ нови тежести. Питамъ се: държимъ ли ние смѣтка за настроението въ тоя народъ или не? Изглежда, че никой не се грижи за тая работа, а чисто и просто всѣки действа по своему, безъ да гледа да свърже своята дейностъ съ дейността на другитъ ресори на държавното управление. Така, имаме случаи, когато се създаватъ закони по Министерството на търговията, съ които се засѣгатъ интереситъ на земеделѣнето, на селското стопанство, а представители на Министерството на земеделѣнето при изработването на тия закони нѣма. И обратно: Министерството на земеделѣнето прави известни законоположения, които засѣгатъ търговията, и не влиза въ връзка съ надлежното министерство. Нѣма връзка между отдѣлнитъ ресори на държавното управление, та когато ще се създава нѣщо, да нѣма противоречия. Ето така е и въ дадения случай: ние създаваме едно ново облагане — специаленъ налогъ отъ по 1 л. на килограмъ изнесенъ тютюнъ — ала дали финансовитъ министъръ е съгласенъ съ това нѣщо, дали утре той, като дойде, нѣма да каже: „Г-да, тая работа е терсена“, и да откаже — не се знае.

И. Гавалиоговъ (д. сг): Министерскиятъ съветъ нали знае.

Д. Зографски (з. в): Е, да, Министерскиятъ съветъ знае, но нали титулярниятъ министъръ на финанситъ отсъства.

С. Яневъ (с. д): Това е единъ новъ данѣкъ.

Д. Зографски (з. в): Това е единъ новъ косвенъ данѣкъ върху тютюнопроизводителитъ. Ако ние всѣка година налагаме износно мито на тютюна по 1 л. на килограмъ, това дава една сума отъ 15-30 милиона лева годишно, която ще падне върху плещитъ на тютюнопроизводителитъ. Всички тия работи трѣбваше да бѣдатъ предвидени. Не може така инцидентно, така откъслечно да се законодателствува. Трѣбва да има връзка между законодателнитъ инициативи на отдѣлнитъ ресори на държавното управление; това свързване трѣбва да става, за да нѣма противоречие въ вземанитъ мѣроприятия и да не изпадатъ въ колизия отдѣлнитъ ресори помежду си.

Ето защо азъ смѣтамъ, че за да се не правятъ за въ бѣдаше грѣшки по отношение третираната материя, законопроектътъ трѣбва да се прати въ комисията за проучване наново, и да се направи тамъ възможното, за да може да излѣзе той въ една свършена форма.

Колкото се отнася до данѣчнитъ тежести, които искате да прокарате, азъ решително се обявявамъ противъ всѣкакво ново облагане на тютюнитъ, особено днесъ, когато тютюнопроизводителитъ изнемогватъ и плащатъ най-големъ данѣзи.

Не разполагамъ съ време, за да ви излагамъ подробности. Тютюнопроизводителитъ днесъ плащатъ 7-8 данѣка. Това може би ви е известно. Наброяватъ се: данѣкъ поземеленъ върху тютюневата нива, следъ това данѣкъ върху дохода, следъ това пѣждарщина, по § 10 на бюджета за фонда „Културни мѣроприятия“ и т. н.

С. Яневъ (с. д): И за училища.

Д. Зографски (з. в): Сега каго турите и този, който се създава съ настоящия законопроектъ, ще станатъ 7-8 данѣка върху тютюна. Съгласете се, че при това положение, при този хаосъ, който съществува въ данѣчната система, не може да се отива по-нататѣкъ.

Азъ смѣтамъ, че за да може да се подпомогнатъ земеделскитъ опитни институти, по-разумно и по-справедливо ще бѣде да се оставятъ тия положения, които сѫ били порано въ глава V на стария законъ; да се повърнатъ тия 200 милиона лева отъ Земеделската банка, да се образува фондъ, лихвитъ на който да се употребяватъ за нуждитъ, за които се употребява фондътъ „Културни мѣроприятия“, и за текущи смѣтки по подобрения въ техническо отношение; следъ това, да се отдѣля ежегодно отъ бюджета една сума специално за тия текущи смѣтки; и най-после да се взема отъ чистата печалба на Земеделската банка известенъ процентъ, за да се засили тоя фондъ, защото предвиденитъ 30 милиона лева отъ износа на тютюна, дори да постѣпятъ, сѫ свършено недостаѣгъчни.

Азъ разбирамъ, че г. министърътъ не смѣта да реализира тия мѣроприятия, които е предвидѣлъ въ тоя законопроектъ, за една година — това ще стане съ течение на времето, постепенно, полѣка-лека, въ продължение може би на 10 години. Но налага се да имате постоянни и редовни постѣпления, за да могатъ действително да се издигнатъ тия институти на подобаваща висота. Надеждитъ ни върху тѣхъ сѫ твърдѣ голѣми, и нека, следователно, да имъ дадемъ единъ по-голѣмъ стабилизаторъ. Нека, обаче, не създаваме чрезъ специални закони нови данѣчни тежести върху данѣкоплатѣцитъ, за да отгичаваме по тоя начинъ тѣхното положение. Тогава ще можемъ да извършимъ дѣлото, което г. министъръ Христовъ е ималъ идеята да подтикне напредъ.

Други бележки нѣмамъ. Свършвамъ съ пожеланието да се разгледа по-основно този законопроектъ въ комисията, да се направятъ нуждитъ поправки, за да може частъ по-скоро да се достигне това, което се цели съ законопроекта. (Ръкоплѣскания отъ земеделѣцитъ)

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думага народниятъ представителъ г. Стоименъ Савовъ.

С. Савовъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Не бихъ взелъ думата по тоя законопроектъ, ако къмъ него нѣмаше приложенъ единъ списѣкъ, съставлящъ нераздѣлна частъ отъ него, въ който се крие сѣщията на работата. Въ сѣщностъ, касае се за единъ бюджетъ отъ 100 милиона лева съ точно разпредѣленне къде ще се разходва тая сума. Въ буква а на членъ единственъ отъ законопроекта се казва: (Чете) „Такси за анализи, опредѣления и изследвания, извършени отъ опитнитъ институти по ведомството на Министерството на земеделѣнето и държавнитъ имоти, опредѣлени съ специални за това правилници“. За Бога, въ тоя Парламентъ, въ който има 145

души съ висше образование, какъвто отстъп може да се прави, къде остана нашата конституция и правото на контрол на Народното събрание? Азъ четохъ въ „Държавен вестникъ“ преди единъ-два месеца, че тоже съ правилникъ г. министърътъ на земледѣлието създава нѣкакви фондове за вечерни училища съ приходитъ отъ 3 до 5 ара, събирани отъ всѣко семейство. Сега г. министърътъ ни представя единъ списъкъ съ подробно разпределение какъ да се изразходватъ словомъ 100 милиона лева.

Азъ не мога да разбера какъ ще се взема по единъ левъ — по стария законъ е 20 стотинки — за всѣки килограмъ изнесенъ тютюнъ. Имахъ случай тая година да отида въ гр. Дупница, който се слави съ своето тютюнево производство. Бѣхъ поразенъ така, че и днесъ не мога да си почина отъ гледката, която видѣхъ въ Дупница на тая нещастна изложба — изложба отъ износители, но не и отъ производители. Когато влѣзе човѣкъ въ съприкосновение съ производителитъ, трѣбва да има кораво сърдце, за да не заплаче. Отъ това бедно и голо население — положително е такава — търговцитъ взематъ тютюна съ 30%—40% отстъпъ, заради „недозрѣли“ и „должкокачествени“ тютюни, а следъ това се пращатъ други хора да го прибиратъ, и тютюнътъ пакъ минава презъ складоветъ, преди да се изнесе. Второто нѣщо, което констатирахъ и което е много страшно и опасно — безъ демагогия ви разправямъ тия нѣща — е, че при плащането на тия хора се отбива отъ 20—30%. И това население азъ го видѣхъ на пазара — посещавахъ много пазари, където може да се види благосъстоянието на нашето население — но това не бѣше население, а бѣха сѣвки. Населението отъ Дупнишка околия не се състои отъ бѣжанци било отъ Македония, било отъ Западнитъ покрайнини, останали подъ Сърбия, или пъкъ забѣгнало и изгонено отъ Добруджа. Има ли нѣкой тукъ, въ тая държава, да помисли за това население, и оправдава ли Парламентътъ значението си като органъ на контролъ въ тая държава? Та кой би вдигналъ ржка — моята ржка би изсъхнала, ако я вдигна — за да се взема по единъ левъ на килограмъ изнесенъ тютюнъ отъ това бедно население, та да правимъ кокошарници, бубарници и не знаемъ какво още? (Ржкоплѣскания отъ земледѣлцитъ) Недѣйте ми ржкоплѣска! Отъ васъ не желая ржкоплѣскания!

Ние гласувахме единъ законъ за поземления данѣкъ 350 милиона лева, плюсъ 350 милиона лева за общинитъ и окръжитъ — или всичко 700 милиона лева. Поземлениятъ данѣкъ се раздѣля на две части: 320 милиона върху земитъ и 30 милиона върху лозята и горитъ. Сега правите ли си смѣтка, г. г. народни представители, че въ тая Дупнишка околия, въ която се съятъ почтено количество лекари съ тютюнъ, ще стане едно второ облагане? Има ли предъ видъ това и контролната комисиия, която овзи денъ отхвърли оплакването на нѣкой комисиия по разпрѣдѣлянето на данѣка по околнитъ? Че това не е ли ново облагане? Какъ ще допустнемъ ние чиновницитъ отъ едно министерство съ правилницъ да създаватъ данѣци безъ контрола на Народното събрание? Този списъкъ, който виждате приложенъ тукъ, не е миналъ въ редовния бюджетъ на държавата, за да може всѣки народенъ представителъ да знае тоя новъ данѣкъ, съ който се облага населението. Зашото, г. г. народни представители, този списъкъ не е нищо друго, освѣтъ, чисто и просто единъ бюджетопроектъ съ приходи и разходи. Даже е казано отъкъде ще се взематъ паритъ. Имамъ нищо противъ, тогава, да туримъ и на кокошкитъ лавѣкъ. Имаше въ миналото единъ такъвъ случай. Преди 20 години, когато бѣхъ тукъ, единъ депутатъ отъ Силистренско направи предложение да се облагатъ при износъ 100 яйца съ 100 пари. Но единъ почтенъ народенъ представителъ, покойниятъ Манолъ Златановъ, удари съ кракъ и каза: „Мълчи, дуракъ, ти не знаешъ какво облагашъ! Ти облагашъ една кокошка съ единъ левъ данѣкъ“. А кокошката тогава струваше 40 стотинки

Вие можете ли да си представите какво значи да се обложи всѣки килограмъ изнесенъ тютюнъ съ единъ левъ? Какво значи тога за Дупнишка околия и за онѣзи тамъ, незакрепнали още въ стопанско отношение, земи? Та единъ декаръ земя може да даде 200 килограма тютюнъ! Това е много лесно, чиновникътъ да опредѣли и да каже: на единъ килограмъ единъ левъ! Много проста работа! Но кой ще го плаща? Пакъ тоя нещастенъ производителъ. Нѣма да го плати износителятъ, а ще го плати пакъ производителътъ. Държимъ ли смѣтка ние за тая работа?

Нека се престане за всѣки отдѣленъ въпросъ да се създава законъ и да се налагатъ данѣци! Азъ имамъ упование и вѣра въ обещанието на г. министъръ-председателя — който сега отсъствува — че ще внесе законъ за селскитъ

и градски общини, на които ще създаде приходи и ще прибере всички тия фондове въ тѣзи институти, отъ които всичко се иска, а нищо не имъ се дава. По този начинъ ще се престане да се злоупотрѣблява съ тѣзи грамадни фондове, които се създаватъ и които никой не може да види къде отиватъ. Иначе нѣма значение Народното събрание, и ще получимъ упрѣкъ отъ онѣзи, които се обличатъ въ черни ризи и искатъ да правятъ диктатура. Държавата трѣбва да стѣпи здраво на краката си, трѣбва да се уповава на законодателството си. Азъ апелирамъ къмъ 145-тѣ души депутати съ висше образование, отъ които 105 души сѣ адвокати-юристи — а има и отъ всички специалности — да кажатъ думата си, защото никой не каза нищо. И нѣма защо нѣкой да ми се сърди — ние сме дали клетва — ако кажа, че азъ нѣма да гласувамъ за такъвъ законъ, съ който ще съблѣчемъ ризата на данѣкоплатеца, за да строимъ жилище на нѣкакъвъ-си директоръ въ опитна станция за милионъ или за 600 хиляди лева (Ржкоплѣскания отъ земледѣлцитъ), когато и тоя синъ е роденъ на рогазката, както съмъ роденъ и азъ. Трѣбва да вървимъ малко по-полека. Стига сме хърчили!

Азъ бихъ помолилъ г. министра да отиде на софийския пазаръ да види какво яде и какво носи да продава нашиятъ селянинъ. Цѣлъ денъ мръзне въ калъта, за да продаде 80 зелки. Какво ще купи съ паритъ, получени отъ продажбата имъ? Ние трѣбва да държимъ смѣтка за облагането, защото да не дойдемъ до положението, както едно време, питамъ селянина: какво правишъ, дѣдо Пешо? — той ми казва: „Тая година ни турихте по 30 л. на коза и овца, за да платимъ на даскалитъ; добре, ще продадемъ яретата. ще платимъ; догодина ще продадемъ козитъ и овцитъ, пакъ ще платимъ; третата година ще ни вземете. . .“ — разбирайте какво. (Смѣхъ и ржкоплѣскания отъ земледѣлцитъ) Направимъ ли тоя народъ въ своето грамадно болшинство неспособенъ да плаща и да консумира, оставимъ ли го голъ, безъ гащи и риза, не знаемъ кой ще ни помогне!

Отъ тая трибуна трѣбва да се заяви, че тоя народъ, за да може да се повдигне, трѣбва да има бюджетъ; а не да се разправя по кръчми и кафенета, и тукъ, въ Камарата, че той не пести. Пести нашиятъ българинъ! Идете въ неговата къща, идете на пазара, идете на софийския пазаръ и наблюдавайте какво яде нашиятъ производител! Идете, напр., на пазара въ Дупница, където ходихъ и азъ, и наблюдавайте какво яде селянинътъ. Нито бѣ една торба не намѣрихъ скрѣне, а само хлѣбъ. Единъ селянинъ правѣше пазарлъкъ за 4—5 глави чесънъ — 20 глави не може да си вземе. Трѣбва да се държи смѣтка за тая работа

Разораша се меритъ съ целъ да се повдигне производството, но стана обратното — отнехме на селянина и последната капка млѣко. Селянинътъ не дава на своитъ деца да ядатъ яйца, а ги продава. 3 яйца се равняватъ на 1 кг. млѣко, но народътъ не яде яйца. Онзи денъ г. Януловъ ни чете статистика за туберкулозата. Ще я има, и въ страшни размѣри ще я има! Трѣбва малко по-планомѣрно да се работи. Азъ съмъ противникъ на тия дълги и широки доклади, защото въ края на краищата искатъ да взематъ отъ едни, за да облагодетелствуватъ други. Ако ще правимъ, напр., бубарници, защо ще вземаме отъ тютюна, който струва 30 л., а не вземаме отъ коприната, който струва 60 л.? Или тамъ нѣма такива приятели на днешната властъ или на днешнитъ депутати? Сепаратизмъ съ законъ не може и не бива да се създава!

Азъ моля г. г. членовѣтъ на комисиията по Министерството на земледѣлието да се събератъ не 1/3, както се събиратъ, но да се събератъ всичкитъ вкупомъ, да прегледатъ законопроекта и да дадатъ своята правилна преценка. Много лесно е да се каже: отъ 20-ст. на 1 л. На всички депутати трѣбваше да бѣде раздаденъ стариятъ законъ, който сега се изменя. Въ членъ единственъ на законопроекта се казва: „Измѣня се чл. 18“, обаче приложениятъ бюджетенъ списъкъ дава една рекапитулация отъ 100 милиона лева. Сега съ 100 милиона лева, подиръ малко ще ни занимаватъ съ други 100 милиона лева. Земледѣлскитъ банки сѣ изпълнени съ земледѣлски сѣчива, за тѣхъ днесъ се разисква и въ конгреса на кооперациитъ. Даже и популярнитъ банки се занимаватъ съ такива доцѣвки. Всѣки трѣгналъ да до- ставя, безъ да държи смѣтка какво ще получи — върви къмъ една пропасть. А това много зле се отразява на нашето стопанство, на нашето поколение. Това трѣбва да се разбере. Отличенъ човѣкъ е нашиятъ министъръ на земледѣлието, но хората, които сѣ около него, и тия, които сѣ въ комисиията по Министерството на земледѣлието, не му съдействуватъ така, както трѣбва. Това е моето мнение.

Азъ, ако и да съмъ отъ болшинството, нѣма да гласувамъ за тоя законопроектъ. Азъ ви казахъ: да ми изсѣхне

ржката, ако я вдигна, за да взема от Дупница по 1 л. на килограм тютюн! Според законопроекта на г. министъра на Дупница даваме 1.200.000 л., а за спитната контролна станция в София даваме 10.500.000 л. Та кой в София произвежда тютюн? На София се дава и друго нщо. Ще ми кажете, че съм сепаратист! Не е врно. Д-до Каравелов, който създаде тй нареченият каравелчега, казваше: „Не трбба безумно да прскаме стотинките“. Той цепеше стотинките, а сега на това не се обръща внимание.

Ние четем и в този законопроект, че се предвиждат суми за извършен труд на служителите и чиновниците. Престанете да плащате за извършен труд! Този, който не желае да работи на държавното ведомство, да си отиде. Десет души чакат да го заместят, хем по-добри, хем по-млади. Много зле сме разгледали, много зле сме изучили чиновниците. Едно време ние работехме за много по-малко пари и много достойно изпълнявахме дълга си. Плащането за извършен труд е едно разглеждане за нашите държавни служители. Нашите хора не щат да получават лфкарства, а лфкарите не щат да отиват да лфкуват празните стомаси, защото празни стомаси не се лфкуват. Разберете го това нщо! Сега сгана по-зле и от турско време, когато за нашия българин най-хубавата манджа бше „топовица“, а тя бше направена от печен кукурз и печен пипер със малко сол. Сега, при свободна България, при 50-годишен свободен живот, при толкова просветни институти, при толкова вещи хора и специалисти, да караш един да яде бюфект, а друг да нма сол и пипер да яде — аз не го разбирам. Краста ще го хване нашето население! (Ржкоплскания от земледлците)

С. Омарчевски (з. в): Браво, бай Стоимене!

С. Савов (д. сг): (Към земледлците) Надйите ржкоплска, от вас ржкоплскания не ща.

К. Кунев (д. сг): Г. Савов бил земледлец!

С. Савов (д. сг): Аз от тебе акъл не ща.

Председателстващ А. Христов: Има думата народния представител г. Никола Пждарев

Н. Пждарев (д. сг): Г. г. народни представители! Законопроектът, който сега е положен на разглеждане, с право спр вниманието на народното представителство и предизвика дебати. Аз съм убеден, че ако този законопроект бше разгледан тогава, когато той се внесе от Министерството на земледелието, дебатите надали щха да бждат така оживени и така разгорещени, защото и условията, в които живеше страната и които не могат да не се отразят и върху разбиранията на народното представителство, бха малко по-други.

Г. Нешков (д. сг): Идете на трибуната, не чуваме!

Н. Пждарев (д. сг): (От трибуната) Като спрем вниманието си върху мотивите, които сж продиктували внасянето на този законопроект, не можем да не признаем особените грижи на Министерството на земледелието не само да засили производството на един от важните наши артикули, какъвто е тютюнът, но и да го подобри. И безспорно, никой не може да отрече, че това усилие в тия времена е не само похвално — то е необходимо. И аз като изказвам своето задоволство от това усилие на Министерството на земледелието, смтам, че сръдствата, с които се старее г. министърът на земледелието да удовлетвори тази нужда на населението, за днешния момент нма да бждат много подходящи.

Г. г. народни представители! Малко картинно, но много правдиво г. Савов ни изтъкна онова тежко положение, в което е нашият селянин-производител. Асж трбба човък между него малко повече да се движи, за да разбере колко много негови нужди не сж удовлетворени поради това, че сръдствата, с които разполага, сж много оскъдни. Но когато се желае от едно управление да засили и подобри производството, не могат да се отправят към него тия упъци — че страната ни е в едно тежко положение и че нашият народ в села и градове прекарва една явна нищета. Задачата на законопроекта е да се подобри положението на земледлеца. Но, г. г. народни представители! Аз тук се спирам на онази идея, която и по по-прежния законопроект поддържах пред вас: при това тежко положение, което преживява стра-

ната; при този гнеф на стопанска нищета не сж достатъчни усилията на един бранш от управлението, тй не могат да помогнат, ако не сж координирани усилията на всички браншове, за да може да се върви по една строго определена програма, по една установена система. Върху какво се иска да се наложи данък, за да се получат сръдства за тази хубава задача, която си поставя Министерството на земледелието? Върху артикул за износ. И кога, г. г. народни представители? Днешната стопанска криза се предизвика от голмия страх, внушен на рководителите на нашата кредитна политика, че нашият износ намалая, а вноста ни се увеличава, че търговският баланс застрашава онова, за което ние толкова жертви направихме, за да го закрепим; застрашава, ако не в близко, то в едно по-далечно бъдеще стабилността на нашата монета. Вие виждате усилията на голмит кредитни институти в страната, както и на другите кредитни учреждения, които дават сръдствата за производство и за търговия, да ограничат кредита. Защо? Затова, защото голм е страхът, че този дефицитен търговски баланс, може би, не ще може да бжде поправен. Ето защо, когато една държава е поставена в таква положение, задачата на управлението е да засилва износа и да търси сръдства да го направи все по-голм и по-голм.

Аз знам, г. г. народни представители, какво може да се възрази: „Какво значи 1 л. на 1 кг. тютюн, когато цената му е тй висока?“ Според сведенията, които се дават в мотивите на законопроекта, цената на тютюна била достигнала до 100 л. килограмът. Когато търговският баланс и статистиките за износа дават данни, че износът на тютюна намалая, това показва, че нашето тютюнево производство не намира пазар вънка. Защо? Това не е вина на министъра на земледелието. Този факт — намалването на нашия износ на тютюн — не може да не бжде констатиран; и задачата на управлението е да засили този износ. Как се засилва износът? Като се направи конкурентноспособен обектът, който се изнася, и като се подобри неговото качество. Най-малката тежест, наложена на изнасяния тютюн, може да се отрази. Ние не знаем дали тази нова тежест от 1 л. на килограм ще се отрази или нма да се отрази; но допустимо е да се отрази. Можем ли ние в този момент, когато е така неблагоприятен нашият търговски баланс; когато данните на статистиката показват, че износът на тютюна намалая; когато е общоизвестно, че нашият тютюн търпи конкуренцията и на страни, които по-рано ги нмаше на пазарите; когато нашите усилия трбба да бждат насочени към това да направим всичко възможно, за да поощрим износа, да одобрим тая мърка: облагането на изнасяния тютюн с един лев на килограм?

Ето защо, като имам пред вид не задачите, които си поставя този законопроект, но сръдствата, с които иска да си служи, аз смтам, че той не е навременен. Много зле е избран моментът да го гласуваме днес

Г. г. народни представители! Ние не можем да си заваряме очите пред тежката стопанска криза, която бушува днес, не можем да я отминаваме, когато разгледаме един такъв законопроект. Ако днес се разре, че в Камарата е гласуван един законопроект, с който се облагат износни артикули, с който се облага най-важният наш износен артикул — тютюнът — смтате ли вие, че това нма да подеждува отесчително, много тягостно върху всички слоеве, които у нас се занимават с търговия и специално с тютюнева търговия? Можем ли ние днес, когато търговците тй много сж загрижени от това, че сръдчат слънки в износа на тютюна, да усилим тяхната загриженост и тяхните тревоги с това облагане?

Ето защо, г. г. народни представители, аз смтам, че не можем сега да гласуваме този законопроект, и бих молил г. министъра да го оттегли. Този законопроект трбба да го оттеглите, г. министри, не заради задачите, които сте си поставили, но защото — какво да ви кажа? — Вашият другар не е успъл в грижите си да съдействува, щото наистина износът да бжде такъв, че да съответствува на нашето производство, да съответствува на нашите стопански сили, да съответствува и на нуждата да се балансира голмият знос, който правим.

Г. г. народни представители! Аз поддържам, че дотогава, докогато онзи министерства, които имат за задача да работят за стопанското закрепване на страната, не установят общ план за дейност, докогато в тази дейност нма другарско съдействие или съгласуване на уси-

лията, които се правят, усилията само на едно министерство не могат да помогнат за превъзможването на толкова голъми прѣчки, които срѣща уреждането на нашия стопански въпроси.

Г. г. народни-представители! Азъ сиѣтамъ, че ако днешното положение е ~~такова~~, че не можемъ съ нищо да поопримъ нашия износъ — ако не можемъ да направимъ това, което другитѣ правятъ — да даваме, напр., премии за износъ; ако не даваме всичко онова, което държавата може да направи, за да улесни износа; ако не сме въ състояние да намѣримъ пазари за производството на нашия производители, то поне да не отегчаваме това положение. Ползувамъ се отъ случая да привлѣка вниманието на г. министра на земледѣлието върху тѣжбата на кооперацията въ Устово, въ която се излага нейната разпрания съ Земледѣлската банка и отъ която може да се види, че какъвъ начинъ производителитѣ на тютюнъ сѣ поставили въ тежко положение затова. защото търговцитѣ, които изнасятъ тютюнитѣ, не желаятъ да разбератъ тежкото положение на тютюнопроизводителя и неговитѣ нужди.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): Въ конкретния случай, за който споменавате, тази кооперация най-малко има право да се оплаква. Между многото причини тамъ, бѣше и тази, че имаше неподготвени хора, които провалиха кооперацията.

Н. Пѣдаревъ (д. сг): Думата ми е за сѣлската, която тѣ излагатъ въ тази тѣжба.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): Тази кооперация е била фаворизирана. Ние сме я кредитирали отъ Народната банка съ 1½ милиона лева, когато други не ѝ даваха кредитъ. Но въ голѣма степенъ успѣхътъ ѝ зависѣше отъ хората, които я ръководѣха.

Н. Пѣдаревъ (д. сг): Г. Чирпанлиевъ! Може би Вие не сте ме разбрали. Въпросътъ не е за живота на кооперацията, а за износа на нейнитѣ тютюни отъ реколтата на 1924 г.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): И по това бихъ могълъ да кажа много нищо, но да оставимъ.

Н. Пѣдаревъ (д. сг): Въ всѣки случай това е единъ въпросъ, който трѣбва да бѣде разрешенъ, защото така, както е оставенъ сега висещъ, може да създаде неприятности между населението, пѣкъ и на тѣзи, които управляватъ.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): Въ единъ районъ съ единъ типъ тютюнъ трѣбва да има една кооперация. И понеже тамъ вече бѣше създадена една кооперация, тя трѣбваше да обедини цѣлото производство. Това бѣше единственото разрѣшение. Обаче нейнитѣ ръководители избѣгнаха това, и затуй сега резултатътъ е този.

Н. Пѣдаревъ (д. сг): Мене ме интересува въпросътъ за износа на тютюнитѣ. И затова мимоходомъ сега спирамъ вниманието на г. министра на земледѣлието върху този случай, защото се добрахъ до преписката и видѣхъ, че наистина г. министърътъ трѣбва да провѣри какво е направила Земледѣлската банка при износа на тютюнитѣ на тази кооперация. Може би Земледѣлската банка да е права, но когато съществува таква недоволство въ населението, намѣсата на г. министра е необходима, за да провѣри и да си каже мнението, защото той е отговоренъ както за управлението изобщо, така и за управлението на Земледѣлската банка. Тѣй, както сѣ изложени тѣзи факти въ оплакването на кооперацията въ Устово, азъ сиѣтамъ, г. министърътъ ще намѣри начинъ, за да удовлетвори исканията ѝ.

Ето защо, сиѣтамъ, че този законопроектъ сега е ненавремененъ, и азъ не мога да гласувамъ за него.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Иванъ Ингилизовъ.

И. Ингилизовъ (мак.): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Азъ не мога да се съглася съ мнението на онѣзи, които казватъ, че ако се вземе по 1 л. или по 20 ст. на килограмъ тютюнъ, нашиятъ селянинъ ще трѣгне само съ лукъ въ торбата си. Обаче не мога да се съглася и съ редакцията на самия законопроектъ. Прави сѣ онѣзи, които казватъ, че не е справедливо да се взема налогъ отъ тютюна, и срѣдствата да се харчатъ за други цели,

за опитно дѣло за други земледѣлски произведения, защото съ това тютюнопроизводителътъ ще бѣде ощетѣнъ за смѣтката на други производители. Всички сме свидетели, че когато излиза спанакътъ, който, може да се каже, не изисква никакъвъ трудъ, продава се по 40 и 50 л. килограмътъ, но съ нищо не се облага. А сега искаме да обложимъ тютюна съ единъ новъ данѣкъ, който — такъ, както е предвиденъ — по 1 л. и по 20 ст. на килограмъ — не е равномерно разпредѣленъ, защото тютюнитѣ бѣхча, башибали, и пр. се продаватъ съ 150 л. до 20 л. килограмътъ, и естествено е, че за онзи производител, който ще плати 1 л. на килограмъ при продажна цена 30 л., налогътъ ще бѣде много голѣмъ, а за онзи, който ще плати 1 л. на килограмъ при продажна цена 150 л., налогътъ ще бѣде много малъкъ. Ето защо този въпросъ ще трѣбва да се разисква въ комисията. По принципъ азъ съмъ за този законопроектъ, но да се предвиди не облогъ по 1 л. и по 20 ст., а облагането да бѣде процентно, и по възможностъ добититѣ срѣдства да се употребятъ за опитни сгради или полета по произвеждането на тютюнъ. Естествено, когато Министерството на земледѣлието има на разположение такива фондове, то може, въ случай на нужда, да харчи срѣдства и за други земледѣлски култури, обаче по-специално трѣбва да харчи за подобрене производството на тютюна, защото той е артикулъ, който дава най-голѣмъ вносъ на чужди валути, отъ една страна, и отъ друга — имаме краища, които се занимаватъ изключително съ производство на тютюнъ. За тѣзи краища и за тютюневото производство въ тѣхъ, ще ми прости г. министърътъ, много малко е направено. Напр., тази година реколтата на тютюна е компрометирана не толкова защото бѣше лоша, а затова, защото хората нѣмаха сушилни. Нашиятъ българинъ като-че-ли така е свикналъ: трѣбва насила да му дадемъ плугъ съ по-малка цена и на изплащане; трѣбва да накараме пѣколко души да направятъ сушилни, за да може и други като видятъ, да направятъ такива, за да запазятъ своето производство, защото, повтарямъ, тази година голѣма частъ съ производство на тютюна се компрометира благодарение на това, че хората нѣматъ сушилни. Иначе единъ окръгъ, който ще даде съ десетки милиона лева налогъ отъ тютюнъ, ще получи много малко за подобрене на тютюневото производство и за усъвършенствуване запазването на тютюна, а другъ окръгъ, който не произвежда нито единъ килограмъ тютюнъ, може да получи повече.

По принципъ азъ съмъ за законопроекта, но въ комисията да се предвиди процентно облагане, и по възможностъ срѣдствата, които ще се добиятъ отъ това облагане, да се употребятъ за опитни полета и за усъвършенствуване производството и отглеждането на тютюна.

Председателствуващъ А. Христовъ: Понеже нѣма записани други оратори, дебатитѣ се приключватъ.

Има думата г. министърътъ на земледѣлието и държавнитѣ имоти.

Министъръ Д. Христовъ: Г. г. народни представители! Нѣмахъ намѣрение да говоря по-подробно по законопроекта, който е предметъ на разискване сега. Мислѣхъ, че по въпроса за опитното дѣло ние сме единодушни и че по това именно дѣло, по което съмъ билъ толкова критикуванъ отъ господата отъ опозицията, сега поне, съ внасянето на законопроекта, който цѣлѣ да способствува за по-пълното ѝ, бихъ казалъ, коренно разрѣшение на въпроса, ще дочакамъ само одобренията отъ една и отъ друга страна. За съжаление, това не стана и не само не стана, ами се намѣсватъ и странични въпроси, макаръ и много важни сами по себе си. Така, напр., за г. Пѣдарева е странно и непонятно, въ единъ моментъ, когато страната преживявала стопанска и кредитна криза, да сме облагали съ данѣци най-важния артикулъ на нашия експортъ — тютюна — и по този начинъ да се намалява неговата конкурентноспособностъ, а наедно съ това и активната страна на нашия търговски балансъ, който е мѣрдованъ за платежния балансъ. Другъ отъ ораторитѣ се спрѣ на други съображения; той каза, че нашиятъ селянинъ никога не се е намиралъ въ такова бедствено положение, въ каквото се намира сега, и ако не сме облагали тютюна съ по единъ л. въ, той, нашиятъ селянинъ, едва ли не щѣлъ да бѣде въ най-щастливо положение и едва ли неговитѣ приходи не щѣли да се увеличатъ до толкова, щото неговитѣ културни нужди ще бѣдатъ задоволени.

Г. г. народни представители! Може ли — обръщамъ се къмъ васъ, отъ болшинството и опозицията — може ли тѣй да се разисква по такива въпроси? Какъвъ е вашиятъ

стопански менталитетът, когато вие поставяте тъй инцидентно въпросите и тъй ги разрешавате? Г. Пждаревъ! Мога да Ви утвърдя, че стопанската и кредитна криза, която страната преживява, не е отг днесъ; тя датира още от времето на дружбашитѣ. (Възражения отъ земледѣлцитѣ) Моля ви се! . . .

С. Пйичевъ (з. в): За времето на дружбашитѣ недейте говори, тогава имаше пари.

Министъръ Д. Христовъ: На какво тя се дължи? Въпрѣки грѣшките, направени отъ кредитнитѣ учреждения, въ основата на кредитната криза стои голѣмиятъ ноторенъ фактъ, на който вие не се спирате, при всичко че е желателно, като единъ отъ лидеритѣ на болшинството, по-често да се спирате на него, да го анализирате и да теглите съответнитѣ заключения. Въпроситѣ сѣ много важни и къмъ тѣхъ ние не можемъ да се отнасяме съ такава шега и несериозностъ, съ каквата къмъ тѣхъ се отнесе поповскиятъ или шуменскиятъ народенъ представителъ. Тѣй не може, г-да! Въ основата на цѣлата тая работа стои несъмнениятъ фактъ — диспропорцията между постоянния ръстъ на населението и недостатъчното развитие, едновременно съ това на производственитѣ сили на страната ни. Нашиятъ народъ се увеличава непрекъснато, и слава Богу, че се увеличава. Моята въра въ нашето племе нѣма да се разколебае, докато годишниятъ прирѣстъ на населението ще върви съ едно увеличение отъ 110 000 души. Ние ще трѣбва да фаворизираме тоя прирѣстъ. Но вие имате, г-да, отъ една страна, постоянно увеличение на населението, а, отъ друга, едно производство и производствени сили, които не вървятъ паралелно съ него. Ако увеличението на населението бихме изразили съ цифрата 100, увеличението на производството не е 100 или 110—120, за да има благоденствие въ страната, а 30 или 40. Въ тая диспропорция се крие именно голѣмата и дълбока причина за стопанската, респ. за кредитната криза у насъ. Народната банка и нейнитѣ клиенти могатъ да урегулиратъ даването на кредита — ту ще ограничаватъ този кредитъ съобразно съ конюнктуритѣ, ту ще го увеличаватъ — но, въ края на краищата, ние все ще се намираме предъ тая „стопанска криза“, за която съмъ ималъ случай и другъ пътъ да говоря, защото тя се дължи главно на този фактъ, който преди малко изтъкнахъ. Вѣрно ли е това? Съгласни ли сме? (Къмъ земледѣлцитѣ) Кажете думата си! Азъ искамъ да чуя отговора ви и искамъ да зная съгласни ли сте съ мене, че производството у насъ стои, иде подиръ икономическитѣ и културни нужди на народа, който, вѣрно е, че бедствува и че въ своето голѣмо болшинство живѣе въ мизерия. Азъ твърдя това нѣщо. Вие говорите, че сте ходили по селата. Не знамъ доколко сте ходили, но и азъ ходя между селянитѣ, правя анкети и зная какво е положението на нашитѣ селяни, г. г. народни представители . . . (Възражения отъ земледѣлцитѣ)

Председателстващъ А. Христовъ: (Звъни)

Министъръ Д. Христовъ: Защо ме прекъсвате? Азъ мълчахъ, когато вие говорѣхте. Нали по тия сериозни въпроси трѣбва да говоримъ по-сериозно, по-обективно? Защо сте така неспокойни?

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): (Къмъ земледѣлцитѣ) Повече отъ васъ той е ходилъ между селянитѣ. (Възражения отъ земледѣлцитѣ)

Председателстващъ А. Христовъ: (Звъни)

Министъръ Д. Христовъ: И така, г. г. народни представители, за да разрешимъ въпроса окончателно, ние ще трѣбва да се спремъ на него въ неговата цѣлостъ, да се спремъ на съвкупността на всички ония елементи, на които се дължи тъй наречената стопанска криза у насъ. Но вие казвате: „Министерството на земледѣлието нѣма система въ разрешението на въпроситѣ, то нѣма метода“. Върху този въпросъ азъ ще се спра съ нѣколко думи подиръ малко. Но вѣрно ли е, че мѣроприятията, които се взематъ отъ Министерството на земледѣлието, гонятъ тая именно цель — повдигане на производството? Нѣма нито една стотинка, похарчена отъ Министерството на земледѣлието, която да не е отишла за производствени цели и нито една стотинка, която да не е съдействувала за стопанския подеъмъ на страната ни, който подеъмъ вие не виждате, защото той не ви интересува и защото вие не се

занимавате съ стопанскитѣ въпроси, а само съ партизански въпроси. (Рокшплѣскания отъ сговориститѣ)

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): 6 години се обединявате и цепите и не мислите за земледѣлското население. (Възражения отъ земледѣлцитѣ)

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Вие съ вашето управление вкархте у насъ жито отъ Сърбия.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): Съ какво се занимава вашата парламентарна група? Зачинава се съ спорове за цепене и обединение. (Възражения отъ земледѣлцитѣ) Вие нѣмате време да се занимавате съ такива въпроси, понеже се занимавате само съ вашитѣ вътрешни партийни въпроси. (Възражения отъ земледѣлцитѣ) Ние отдѣляме време и за стопанскитѣ въпроси, но вие не можете да отдѣлите време за тѣхъ. (Възражения отъ земледѣлцитѣ)

Председателстващъ А. Христовъ: (Звъни)

Министъръ Д. Христовъ: Г. председателю! Струва ми се, че дължитъ на г. г. квесторитѣ не е само да държатъ речъ, но и да поддържатъ дисциплината въ Парламента съгласно правилника. Съблюдавайте правилника и ми дайте възможностъ да говоря!

(Къмъ земледѣлцитѣ) Азъ мълчахъ, когато вие говорѣхте и, ако е въпросъ да вдигаме шумъ, азъ мога да организирамъ отпоръ на вашия шумъ, но съ това нищо не се постига. Дайте ми възможностъ спокойно да говоря!

И така, г. г. народни представители, основната причина за дефицита, както при търговския, така и при платежния балансъ, е нашето недостатъчно производство. Никой не оспорва, че презъ повечето години на последното десетилѣтие ние имаме дефицитенъ балансъ. Но какъ ще можемъ да разрешимъ проблемата, шото, вмѣсто дефицитенъ, да имаме активенъ платеженъ и търговски балансъ, да имаме и изишцеи, които да способствуватъ за националното капиталобразуване, като единъ отъ елементитѣ за стопанския прогресъ на страната? Е добре, съ тази голѣма проблема трѣбва да се занимаемъ ние съ Васъ. съ Пждаревъ, понеже съ Васъ ние сме отъ управляющата партия и управляваме страната. Какъ, прочее, ще разрешимъ тѣзи въпроси? Нима мислите, че, като премахнемъ единия левъ, който искаме сега за въ полза на опитното дѣло, ще разрешимъ тия въпроси? Уви, каква наивностъ би било това отъ моя страна, ако мисля така, и каква наивностъ отъ Васъ, ако мислите и вие така!

Г. г. народни представители! Нашиятъ стопански животъ, който въ тритѣ четвърти се свежда къмъ замедѣлското производство, се намира и днесъ въ онова положение, въ което се намираше преди 10—15 години. При нарастналитѣ нужди на страната, на самото селско население и на държавата, която то носи на своитѣ плещи, какъ мислите, г. Пждаревъ, това население покрива дефицититѣ на своитѣ стопански и домакински бюджети, когато производството и доходитѣ му сѣмъ остачали на сѣмъция уровеньъ, както и преди 10—15 години? Нима мислите, че то покрива съ нѣщо друго, освенъ съ едно — съ намаляването на неговитѣ културни и материални потребности, което намаляние води, въ много случаи, къмъ израждане — това лично констатирахъ въ много околии — къмъ болести и пр.? Кога, г. г. народни представители, ние ще се спремъ на тѣзи въпроси и кога ще ги дебатираме съ надлежното внимание и сериозностъ? Кога, наистина, ние ще се отнесемъ къмъ тѣхъ съ священоедействие и кога ние (Сочи болшинството) и вие (Сочи опозицията) ще изпълнимъ религиозно дълга си къмъ това население? Ами че всѣки, макаръ и дребенъ, отрицателенъ фактъ отъ нашия стопански животъ вие го вземате и го надувате до такива размѣри, че човѣкъ наистина би трѣбвало да се запита: вие сериозно ли мислите за интереситѣ на страната, когато къмъ крупнитѣ въпроси вие се отнасяте съ явно пренебрежение? Че въпроситѣ, които поставямъ предъ васъ, сѣ поставени на дневенъ редъ отъ Министерството на земледѣлието и че това последното се стреми къмъ тѣхното разрешение, вие ще ми позволите да ви приведа само единъ фактъ, за да не се отклонявамъ и да не навлизамъ въ тази толкова широка и толкова разностранна областъ — земледѣлското производство у насъ.

Тазгодишната реколта на царевницата, следъ като покрие нуждитѣ на страната, които възлизатъ на около 550—600 милиона килограма, ще даде единъ износъ, по моята преценка, отъ около 20—25 хиляди вагона, респ. 200—250 хиляди тона, тогава, когато износътъ на царевницата презъ

последните пет години възлиза средно на 8—9 хиляди вагона годишно, или 80—90 хиляди тона. Значи, от тазгодишната реколта на царевичката ние ще имаме един път плус от 15—18 хиляди вагона въ сравнение с това средно за последните пет години. Е добре, г. Стоименъ Савовъ и г. Пждаревъ, азъ претендирамъ, че половината от тѣзи 20—25 хиляди вагона, които ще бѣдатъ изнесени и ще бѣдатъ предметъ на нашия експортъ — 10—12 хиляди вагона — се дължатъ на усилията на Министерството на земледѣлието. Тия мои твърдения не сж голо-словни; тѣ сж документирани съ официални актове, и то не отъ общински управления, а отъ онзи институтъ, презъ който всички вие се прекланяте, макаръ и формално, безъ да му съдействувате и безъ да се грижите за неговото консолидиране и закрепване, за да изиграе своята наистина голѣма социална, стопанска и кредитна роля — думата ми е за кредитнитѣ кооперации. И ако се интересувате по този въпросъ, то тогава елате въ комисията, когато ще се разглежда настоящиятъ законопроектъ или законопроектътъ за земледѣлския инвентаръ, за земледѣлскитѣ камари, който ще бѣде внесенъ идущата седмица, или законопроектътъ за борба съ заразнитѣ болести, който също ще бѣде внесенъ идущата седмица, заповѣдайте тогава, азъ точка по точка, перо по перо, ще ви представя тѣзи документи и тогава, ако можете, оспорете ги. Но елате въ комисията, дето ние ще говоримъ конкретно, съ данни и факти на рѣче и дето вие ще млъчите, защото тукъ вие можете да говорите само общи фрази, които нѣматъ нищо общо съ действителността. (Възражения отъ земледѣлцитѣ).

Г. г. народни представители! Вие ще оспорите ли това? Вие може да го оспорите тукъ, но вие ще млъкнете презъ документитѣ, издадени, както казахъ, съ такива учреждения, на които вие се кланяте, макаръ и лицемерно и за демагогски, партизански цели — кредитнитѣ кооперации.

Е добре, г. г. народни представители, тѣзи 10—12 хиляди вагона, респ. 100 милиона килограма, по 4 л, представляватъ една стойностъ отъ 400 милиона лева, които ние, Министерството на земледѣлието, претендираме, че ще ги дадемъ на експорта, за да подобримъ, благодарение на това, търговския балансъ на страната, а наедно съ него и нейния платеженъ балансъ. Мислите ли вие, г. Пждаревъ, че, ако не вървимъ съблѣ въ тоя пѣтъ и ако не полагаме престранни грижи и усилия, че не бихме разполагали съ тѣзи 400 милиона лева, че ние бихме засилили нашия експортъ въ бѣдеше и че ние бихме могли да излѣземъ съ тѣй наречената „стопанска криза“, която, впрочемъ, не датира отъ днесъ, а отъ 9—10 и повече години?

Г. г. народни представители! Вие ще ми позволите да ви приведа още единъ примѣръ, за да покажа колко ония господа, които говорѣха, че сумитѣ, които се разходвали отъ министерството за опитното дѣло, се разходвали безсистемно, сж глословни и колко често моитѣ критици само декларирайтѣ, безъ да си даватъ трудъ да изучатъ голѣмитѣ въпроси. Касае се за повдигане на бубарството. Днесъ тютюневото производство ни дава единъ артикулъ, който стои на първо мѣсто въ нашия експортъ, при всичко че по количество той да е намаленъ — нѣщо твърде естествено, защото, който иска да бѣде конкурентноспособенъ на европейскитѣ пазари, на свободнитѣ пазари и на режииитѣ, той трѣбва да експортира за тамъ доброкачествени тютюни а не тютюни на Северна и Южна България, известни подъ името полски тютюни. Макаръ по количество експортътъ на тютюна да намалѣ, по стойностъ, обаче, той е запазилъ сжщото положение и се намира на сжщото ниво, на какрото се намираше, когато изнасяхме два пѣти по-голѣмо количество. И като имате това предъ видъ, трѣбва да дойдете до заключението, че бѣдешето на експорта на нашитѣ тютюни се намира въ подобренieto на тѣхното качество — необходимо условие за тѣхната конкурентноспособностъ — което пъкъ ние ще постигнемъ, когато съ помощта на опитнитѣ полета за тютюневата култура ние научимъ и школуваме нашето население да произвежда само доброкачественъ тютюнъ.

И така, г. г. народни представители, иска повтори: нашиятъ експортъ днесъ се води отъ тютюна, който годишно възлиза крѣло на 2 милиарда лева, като не се забравя, обаче, че, въпрѣки всички мѣрки, които сме взели, тоя експортъ може да приживѣе въ следващата година, макаръ и въ малъкъ размѣръ, криза, ако стоимъ равнодушни. Ако важнитѣ и голѣми въпроси разрешаваме така еснафски, както сега, като се оспорва единия левъ за въ полза на опитното дѣло, бѣдете увѣрени, че тая криза ще се засили и азъ не зная какво ще говорите следъ това вие, членоветѣ на Демократическия сговоръ, на управлява-

щата партия. Покрай мѣрките, които вземамъ, за да запазимъ нашитѣ позиции въ международния пазаръ съ нашитѣ тютюни, ние работимъ усилено и за засилването въобще на земледѣлското ни производство въ всички негови клонове.

Министерството на земледѣлието е взело отъ 2—3 години насамъ, между друго, инициативата да даде най-голѣмъ тласкъ и покровителство на бубарството. Азъ мечтая, щото коприната и пашкулитѣ да заематъ първото мѣсто въ нашия експортъ, защото докато съ пласмента на тютюнитѣ ние може да се движимъ на международнитѣ пазари, сравнително въ ограничени рамки и съ тѣхния експортъ сме достигнали почти максимума — 2—2 $\frac{1}{4}$ милиарда лева — и мѣчно можемъ да отидемъ по-далечъ, за експорта на пашкулитѣ и коприната се откриватъ широки хоризонти и перспективи. Защото, г. г. народни представители, при международни транзакции отъ 600 милиона килограма пашкули, ние, които бихме произвели 25—30 милиона килограма, едвали това наше производство би представлявало 5—6% отъ общия международенъ обмѣнъ; тия 5—6% не биха оказали никакво влияние и никаква депресия върху ценитѣ, но тѣ за насъ биха били отъ грамадно значение, защото при нашия експортъ днесъ само отъ 180 милиона лева годишно, въ бѣдеше ние може да имаме отъ износа на пашкулитѣ единъ експортъ съ 2 и повече милиарда лева.

С. Яневъ (с. д): Късно ще бѣде тогава. Реалното сега е тютюнътъ — него дръжте, него подкрепяйте!

Министъръ Д. Христовъ: Моля Ви се! Азъ ще се върна на това, което казахте вие.

С. Яневъ (с. д): Това, което казвате вие, то е фантазия, то е работа за бѣдешето.

Министъръ Д. Христовъ: Г. г. народни представители! Не му е тукъ мѣстото да излагамъ методитѣ и системата на министерството за разрешаването на този въпросъ.

С. Яневъ (с. д): Това е работа за следъ 50 години.

Министъръ Д. Христовъ: Не за следъ 50 години. Следъ 5—6 години този въпросъ ще бѣде окончателно разрешенъ.

С. Яневъ (с. д): Голѣми надежди!

Министъръ Д. Христовъ: Когато, г. Сотиръ Яневъ, ние сме произвели презъ 1928 г. 15 милиона черничевы фиданки; когато презъ 1929 г. сме произвели 50 милиона фиданки, когато презъ 1930 г. ще продължимъ да посаждаме още повече фиданки, ние въ продължение на 6—7 години ще можемъ да дадемъ на страната 300 милиона фиданки и да разрешимъ този въпросъ. Особено при туй стремление на селското земледѣлско население да устройва тия нови черничевы ливади, да подема здраво културата на пашкулитѣ, азъ имамъ основание да твърдя, че ние въ кѣсо време ще постигнемъ тази сериозна и важна целъ.

С. Яневъ (с. д): Не забравяйте, че и въ пазара на пашкулитѣ има също така пресищания, които ще турятъ прѣтъ на вашата политика. Недейте разправя работи, които сж само едни фантазии!

С. Дръновски (з): Има и изкуствена коприна, г. министре.

С. Яневъ (с. д): И изкуствена коприна има.

Г. Павловъ (д. сг): Тогава, да скръснимъ рѣче.

Министъръ Д. Христовъ: Г. г. народни представители! На това, което тукъ изтъквамъ предъ васъ, не може да се отговаря съ думата „фантазия“; тукъ трѣбва да се отговори обективно и спокойно, съ данни и факти. Какво би станало, ако и азъ ви кажа, че това, което вие казвате, сж глупости? Тогава ние само ще се караме, а така не бива да се разисква.

С. Яневъ (с. д): Погленете и вижте пасива на търговския ни балансъ и кажете, като министъръ на земледѣлието, каква роля има тютюнътъ и какви грижи заслужава той.

Министъръ Д. Христовъ: Докато въ износа и въ консомацията на тютюна, която, признавамъ, всетаки расте, има единъ малъкъ застой, въ потрѣблението на коприната не се констатира такъвъ. Въпрѣки консомацията на из-

куствената коприна, производството на коприната от пашкули се увеличава непрекъснато и, което е още по-интересно — с непрекъснатото увеличение производството на изкуствена коприна, консумацията на естествената коприна не само не отслабва, но и постоянно расте.

И така, ние имаме един широк пазар за пашкулит, но, за съжаление, ние имаме производство. Мислите ли, г. Янев, че, ако ние увеличим производството на пашкулит при толкова много обективни условия у нас, ...

С. Янев (с. д): Никой не оспорва грижите Ви, но ...

Министър Д. Христов: ... при един — обръщам вниманието Ви на това — земеделски народ, трудът на който още не е достатъчно производителен, защото ние къде да го пласира — между друго и поради невежеството, разбира се — мислите ли Вие, че ако бихме увеличили експорта на пашкулит на 1—2 милиарда — а аз твърдя, че това увеличение ние може да постигнем, стига всички да си поставим това за цел и тази цел да преследваме упорито с вяра и енергия — мислите ли, казвам, че, ако ние създадем това производство в размирието, за което говоря, че то ние да допринесе за консолидирането на нашия търговски, респ., на нашия платежен баланс?

Но „банкит и кредитнит учреждения!“ — голяма дума, пред която често пати стопански невежит се прекланят, като си въобразяват, че тй сж всеялни. Банкит и кредитнит учреждения не сж нищо друго, освен второстепенни фактори въ стопанския живот на страната и когато пулсът бже засилен, когато ще увеличим производството, тогава, бжте увърени, банкит и кредитнит вобще учреждения ще изпълняват по-лесно и по-нормално своето призвание, и тогава лхвит по-редовно ще ги посрщаме, г. г. народни представители.

Н. Пждарев (д. сг): Днес каква роля играят банкит, чувствувате ли го?

Министър Д. Христов: Въпросът не е на прав адрес.

Г. г. народни представители! Нека дойда, след това неволно отклонение, до въпроса за опитното дбло и нека констатирам, че въ сщност принципиални различия между нас тук нма. Различията се отнасят само до срдствата, които и до критиката, която ми се прави, че съм отлагал организирането на опитното дбло.

За организиране на опитното дбло, г. г. народни представители, сж необходими, обаче, две условия, два важни елемента. На първо мсто, ние трбва да разполагаме с подготвен персонал, и на второ мсто, да има сгради — жилища за персонала и работниците, лабораторни сгради, обори за добитъка, хамбари за зърненит храни и пр. Е добре, за опитното дбло аз още нмам достатъчно подготвен персонал, за да го поставя на подбавящата му висота и да го развия до ония размри, които сж необходими и които се налагат от интереса на нашето селско стопанство. (Към земеделцит) Мога ли, обаче, да се обърна към вас и да ви попитам, докато ние, Демократическият сговор, сме похарчили 40—50 милиона лева за опитното дбло, вие какво сте похарчили за него въ ваше време, въ време на дружбашкия режим, вие, бжжам, които уж носите факела и знамето на земеделския народ? Вие нмахте тогава време да мислите за опитното дбло и, срещу нашит 40—50 милиона лева, вие не бхте способни през цлия ваш режим да похарчите повече от 1—2 милиона лева. Какви мрки взехте за организирането и развитието на опитното дбло и какви мрки взехте за неговото сигурно и правилно поставяне? Какво вие направихте, господа, да подготвите нужния персонал, да постройте нужнит сгради, да дадете пособията и да обезпечите фонда за това културно и важно дбло? Кажете ми, какво направихте!

Т. Мечкарски (з. в): Реквизицинт плащаме. (Възразения от сговористит)

Председателствуваш А. Христов: (Звъни)

Т. Мечкарски (з. в): (Към министра) Кажете Вие, Вашето опитно дбло какво даде!

Министър Д. Христов: За да не ми подмъгате тия думи, аз ще Ви отговоря: само тзи пари които вашит голъми откраднаха, само с тх вие можехте да направите много нщо — и персонал да обучите, и пособия да създадете! (Ржкоплъскания от сговористит)

Т. Мечкарски (з. в): Кажете, кой е откраднал пари!

Министър Д. Христов: Ами че най-напред покойният Стамболийски задигна 100 милиона лева. (Възразения от земеделцит)

И. Гавалюгов (д. сг): Полека бе, всички приказвате едновременно; нищо не разбрахме. Един по един говорете!

Председателствуваш А. Христов: (Звъни)

Министър Д. Христов: И така, първото необходимо условие за правилното и рационално поставяне на опитното дбло е да се подготви и компетентен персонал, но не и компетентен персонал въ сщия смисъл на думата, защото въ България много хора минават за компетентни, но от компетентност не разбират. Какво правим ние въ туй отношение? (Към земеделцит) Вие, които бхте слби по тоя въпрос и го не довиждахте, защото се занимавахте с всичко друго, но не и с интересит на селското население, вие пренебрегнахте, г-да, тоя именно въпрос, тогаз, когато ние си поставихме за наша първа задача да подготвим именно този персонал.

Миналата, 1928 г., вие гласувахте, г. г. народни представители, необходимит кредити за тая цел по бюджета за 1928/1929 г.; вие гласувахте и по текущия бюджет, за което аз ви благодаря. Въ кръга на тия кредити аз изпратих вече 10 души млади агрономи, задаващи голъми надежди, на специализация въ странство, и сега предстои да бждат изпратени други такива 10 агрономи. Тая политика аз ще следвам, докато стоя на това мсто, и ще продължавам да изпращам хора, които да се специализират по опитното дбло, по селекцията, по генетиката, по бубарството, по овощарството, по градинарството, по семапродството и т. н. И моята радост бже особено голъма когато един от бележитит професори и учени на днешна Германия, с свъговна слава, професор Баур, пожела, щого един от тия агрономи, които се специализират там, а именно заведующият опитното дбло въ Чирпан, да го оставим да продължи своята специализация с още 3—4 месеци, защото млднит човък, по оценката на неговия виден професор, задавал надежди, които ние трбва да насърчим и укрепим. И въ отговор на това аз разреших да продължи специализацията не с три месеца а с 12 месеца, за да се подготви напълно и да може впоследствие да спомогне за издигане на нашето опитно дбло. (Смхх всръл земеделцит) Да, смъте се вие, защото сте чужди на тия идеи и защото толкова разбирате тия работи. (Възразения от земеделцит)

Председателствуваш А. Христов: (Звъни)

Министър Д. Христов: Втората предпоставка и второто условие за правилното и сигурно развитие на опитното дбло е да разполагаме с нужнит сгради и пособия. Е добре, ние и това правим сега. Аз назначих специална комисия от вещи лица, познаващи на опитното дбло, които изработиха разглежданата тук от вас програма за пострройки и мой дълг бже да обезпеча необходимит срдства за реализирането на тая програма чрез настоящия законопроект, към който таблицата съставлява нераздлна част. Това ние направихме. Е добре, но вие, г. г. дружбаша, казвате: „Ами имаше един закон“.

От земеделцит: Земеделци, а не „дружбаша“.

Министър Д. Христов: Вие за мене сте само дружбаша и това е вашата истинска тигла. — Вие, обаче, говорите за 200-т милиона лева, предназначени за сизии елеватори, и като се позовавате на факта, че с тх ние сме увеличили основния капитал на Земледелската банка, вие казвате: „Ето на, това е една гршка от страна на министерството и не само гршка, но т се лут и не знае какво прави“. Виж мислите, освен това, че от числит печалби на Земледелската банка трбвало сме да отдължаме известни суми за въ полза на опитното дбло и понеже Министерството на земледелието не правело това вие умозаклучавате наново, че то се лутало.

О, свещена простота въ стопанската област! (Ржкоплъскания от сговористит. Възразения от земеделцит)

Ако зад тзи думи, които ви казвам, не стоят факти, аз ще ги оттегля. Българската земеделска банка има да разрешава маса крупни въпроси и вие, които оплаквате населението, сте длжни по-често да си спомняте за тх. Аз не го оплаквам, но аз работя повече от вас.

за него тогаз, когато вие само декламирате и го развращавате. (Възгласения от земеделците). Та спомнете си, г-да, между другото, че въ тая минута ние имаме лихварски капитал, пласиран между това население съ 20—30% лихва, пък и съ 50 и 100 на 100, въ размър на повече от 800 милиона лева. Тръбвали да стоимъ предъ тоя фактъ съ скръстени ръце и не тръбва ли да вземемъ нужните мърки за конверсията на тоя лихварски капитал, на тѣзи лихвоимски заеми, за да облекчимъ, по тоя начинъ, селското население? После, може ли да става дума за каква и да било рационализация на нашето земледѣлие, докато 2/3 отъ земята се работи съ рала? Не е ли очевидно, че ние тръбва да въведемъ част по-скоро модерния земеделски инвентаръ, който е предпоставката и необходимото условие за успѣха и развитието на примитивното ни земледѣлие? Всѣки човѣкъ, посветенъ въ това дѣло, основателно би ни казалъ предъ картината, която представлява днесъ нашето изоставено назадъ земледѣлие, че ние сме достойни за нашата мизерия, за нашата сиромашия. Е добре, г-да, само за модерния земеделски инвентаръ съ необходимими 3—4 милиарда. Българската земеделска банка има дългъ да намѣри тия голѣми срѣдства и тя ще ги намѣри, за да кредитира земеделските стопанства. Но мислите ли, че съ тия 200 милиона лева тя ще разреши тѣзи въпроси? Не е достатъчно само да се направятъ силози и елеватори, а тръбва още нѣщо по-важно; тръбва да се разполага и съ оборотенъ капиталъ, защото безъ него не може да има варантенъ кредитъ, който придава смисълъ и оправдание на силозитъ и елеваторитъ. Този пъкъ оборотенъ капиталъ, необходимъ за тая целъ, възлиза, по ценката на компетентнитъ хора, близо на 1 милиардъ лева. Какво, прочее, означаватъ тия факти, които ви приваждамъ? Тѣхниятъ смисълъ е, че при нарастналитъ нужди на селското стопанство и при мечтания прогресъ, който въ сравнително късо време тръбва да извършимъ, за да можемъ да превъзмогнемъ тѣй наречената „стопанска криза“, Земеделската банка ще тръбва да разполага съ голѣми срѣдства и тия срѣдства тя не може да ги получи отъ 200-тѣ милиона лева фондъ „Силози и елеватори“, а ще ги получи само съ единъ голѣмъ заемъ, който има да надхвърли 2—3 милиарда и който заемъ ние го чакаме, дълбоко убедени, че Земеделската банка ще го сключи при възможни добри и благоприятни условия.

Отъ друга страна, недейте забравя, че, когато става дума за сключването на заемъ отъ Земеделската банка, предназначень да удовлетвори нарастналитъ нужди на нашето селско стопанство, необходимото условие, да бждатъ условията на единъ подобенъ заемъ благоприятни, е, самата Земеделска банка да разполага съ по-голѣмъ основенъ капиталъ, на което банкитъ, които ще има да го емитиратъ, държатъ смѣтка. Този е смисълътъ за увеличението капитала на Земеделската банка съ въпроснитъ 200 милиона лева отъ фонда „Силози и елеватори“ отъ една страна, и съ отгълянето на частъ отъ нейнитъ печалби за сѣщата целъ.

Наистина, че г. Сотиръ Яневъ ни казва, че въ единъ моментъ когато тютюневото производство преживявало голѣмата криза, щѣло да бжде неразумно да се облага всѣки експортиранъ килограмъ тютюнъ съ 1 л. Но, г. г. народни представители, дайте да говоримъ съ цифри и данни. Споредъ него, миналата година тютюнътъ струвалъ 150 л., а азъ ще взема не 150 л., а половината на тая цена — 75 л., при всичко че миналата година тютюнътъ се изкупи отъ производителитъ по 3 1/2—5 гулдена килограмътъ, по каквато цена азъ имамъ основание да мисля, че ще се изкупи и реколтата на тая година. Въ последнитъ 3—4 години износътъ на тютюнитъ е възлизалъ на 20—22 милиона килограма на стойностъ надъ 2 милиарда лева. Ако тютюнитъ, предназначени за износъ, обложимъ съ по 1 л. на килограмъ, ние ще разполагаме съ по 20—22 милиона лева ежегодно за въ полза на опитното дѣло. Тия 20—22 милиона лева съставляватъ само единъ процентъ отъ стойността на експортирания тютюнъ. Съ други думи, селскиятъ стопанинъ, който продава тютюна си по 75 л., а въ сѣщностъ надъ 150—160 л., ще получи единъ левъ помалко: вмѣсто 75 — 74 л. Мислите ли сериозно, че съ удържането на тоя левъ неговото стопанство ще бжде окончателно поколебано, както и наопаки, че нашитъ тютюни ще станатъ по-конкурентноспособни, ако тѣ не бждатъ облагани съ казания левъ? Но най-важното е, че тия 22 милиона лева щѣма да отиватъ за кокошарници, за курници, за млѣкарници и пр., както иронично казвате, а ще бждатъ употребени изключително за опитното дѣло, и по-специално за опитното дѣло при тютюневата култура. Съ тѣзи срѣдства ние ще подобримъ качествено тютюнитъ, а този, който говори за пазари — и на това тръбва да обърне вниманието ви, при всичко че знай, че вие

(Сочи земеделците) нѣма да обърнете внимание на това, защото тѣзи въпроси вие не ви интересуватъ, вие не живѣте съ тѣхъ — трѣбва, преди всичко, да говори за добροкачествена стока, за типъ стока, за марка, за стандартъ, за техника при опаковката и пр. Е добре, опитнитъ полета сѣ повикани да способствуватъ за селскостопанското ни развитие и въ това отношение. Единъ отъ дефектитъ, напр., на нашето тютюнево производство, е недостатъчно добре произведениятъ разсадъ. Неговото отстранение се налага, и ние ще искаме да направимъ това съ помощта на опитнитъ институти. Въпросътъ за сушилнитъ е сѣщо така важенъ въпросъ, който ще намѣри своето разрешение въ предстоящия бюджетно-проектъ на Министерството на земледѣлието, който вие ще гласувате наскоро.

Г. г. народни представители! Ние сме на пътъ да внесемъ въ Народното събрание законопроектъ за организацията и насърчаването на нашата тютюнева търговия, както и за обезпечаването на пазари за нашитъ тютюни, убедени, че съ това ние ще подпомагаме нашето производство, когато вие си правите илюзията, че безъ лева, за който тукъ е дума, то едва ли не ще преодолѣе всички мъжнотии и всички затруднения въ конкуренцията. Ако не вземемъ сериозни мѣрки да го подобримъ съ помощта на опитното дѣло, то може да доживѣе въ скоро време до сериозна криза.

Но се казва — нека това чуе и г. Харизановъ, избраникътъ на Севлиевска околия, че сумитъ, които се взематъ отъ облога 1 л., трѣбвало да се харчатъ само за опитното дѣло. Е добре, азъ ви правя декларацията, че нѣмамъ нищо противъ това и че съмъ напълно съгласенъ, като вземете още сега актъ отъ тия мои думи; нѣмамъ нищо противъ да се прибави една алинея къмъ съответния членъ, щото приходътъ по този облогъ да бжде употребяванъ изключително само за нуждитъ на опитното дѣло. Ами че това е целта — къмъ туй именно се и стремимъ! Освенъ това се изказа и пожеланието, щото при облагането да се спази една градация: 1 л., 1 л. 20 ст. и т. н., споредъ качеството на тютюна. Напълно съмъ съгласенъ. Мене ми трѣбватъ 20—25 милиона лева; какъ ще ми ги дадете, това не ме интересува толкова.

Г. г. народни представители! Позволете ми да се спра на още единъ въпросъ, за да се отплатя на г. г. дружбашитъ, макаръ и съ нѣколко думи. Казватъ: „Ние критикуваме, но, все пакъ, нека бжде по-късно, отколкото никога“. Я да видимъ вашето „рано“ и вашето „късно“ какво бжде? Азъ го казахъ още въ началото на речта си; вие, г. г. дружбаша, не сте мислили никога за опитното дѣло; вие не сте полагали никаква, абсолютно никаква грижа за него, както не сте полагали и никаква грижа за подобрието на тютюневото производство, както и за неговия пласментъ. Какъ тогава може да имате дързостта, нахалната дързостъ да критикувате едно министерство, което полага толкова усилия, за да поощри експорта на тютюна? Азъ съжалявамъ, че тѣзи, които сѣ ви изпратили тукъ, сѣ още духовно слѣпи, та още не виждатъ и още не могатъ да разбиратъ, каква гангрена пращатъ въ Народното събрание. (Възгласения отъ земеделците)

П. Анастасовъ (с д): А вие се избрахте съ полиция. Духовно слѣпи сѣ тѣзи, които Васъ изпратиха, че 6 години разсипвате България. (Възгласения отъ сговориститъ)

Министъръ Д. Христовъ: Г. г. народни представители! Дѣлото, на което служимъ, е полезно. То ще способствува за увеличението на нашето родно производство, а наедно съ туй и за разрешението на редъ стопански и културни въпроси. Сумата, съ която се облага износаниятъ тютюнъ, не е голѣма. Производството и експортътъ могатъ да я понесатъ безболезнено. Нека имаме въбра и нека имаме убеждението, че следъ 2—3 години непрекъснатая и интензивна работа ние ще можемъ да откриемъ и други, нови, източници на приходи, за да можемъ да поставимъ на солидни основи опитното дѣло, щото съ помощта на него да подникваме напредъ земледѣлието, а наедно съ него да обезпечимъ и прогреса на нашия културенъ и стопански животъ.

Съ тази въбра и съ туй убеждение азъ ви моля да гласувате законопроекта. Той не е мой, той е вашъ, защото вие представявате голѣмата маса на селското ни население, и затуй не се съмнявамъ, че, като ви искамъ 20 милиона, вие ще дадете и 30 милиона за него — за това селско население. (Ржкоплѣскания отъ сговориститъ)

Председателствуващъ А. Христовъ: Ще пристѣпимъ къмъ гласуване.

Моля, които приематъ на първо четене законопроекта за измѣнение на чл. 18 отъ закона за земеделските опитни и контролни институти, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събраието приема.

Министър Д. Христов: Сега да вдигнем заседанието за вторникъ съ същия дневенъ редъ, като на първо мѣсто се поставятъ дебатитѣ по отговора на тронното слово.

И. Харизановъ (д. ср): Какво ще кажете за добавката, за която стана дума, че тѣзи суми ще се изразходватъ само за тая цель?

Министър Д. Христовъ: Г. г. стенографитѣ отбелязаха. Какво желаете още — да ви издамъ полица ли? Освенъ това, Вие сте и членъ на комисията и тамъ ще ми напомните да се редактира членътъ въ този смисълъ.

Председателствуващъ А. Христовъ: Съобщавамъ на Народното събрание, че е постъпило питане отъ г. Димитъръ Нейковъ до г. министра на народното просвѣщение по отношение списанието „Училищно дѣло“.

Дневниятъ редъ за следното заседание, въ вторникъ, ще бѣде същиятъ, като на първо мѣсто се поставятъ дебатитѣ по отговора на тронното слово.

П. Анастасовъ (с. д): Часътъ е още 7¹/₂. Има време да пристѣпимъ къмъ докладъ на прошектарната комисия.

Председателствуващъ А. Христовъ: Нѣма го г. министърътъ на финанситѣ.

И така, въ вторникъ ще имаме на дневенъ редъ, на първо мѣсто, разисквания върху отговора на тронното слово, и следъ това ще следва днешниятъ дневенъ редъ.

Който приематъ този дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ рѣжка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 19 ч. 35 м.)

Подпредседателъ: А. ХРИСТОВЪ

Секретаръ: ГРУЮ ПАВЛОВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: Д. АНТОНОВЪ

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е:

	Стр.		Стр.
Отпуски, разрешени на народнитѣ представители: Момчо Дочевъ, Ангелъ Узунъ, Георги Кулишевъ, Александъръ Цаневъ, д-ръ Борисъ Николовъ, Никола Владовъ, Кирко Цвѣтковъ Христовъ, Добри Даневъ Манасиевъ, Иванъ Лѣкарски, Димитъръ Каранешевъ, Андрей Тодоровъ и Димитъръ Икономовъ	194	2. За разрешаване на Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и благоустройството — Главна дирекция на трудовата повинность — да поеме направата и поправка на пѣтища и други съоръжения за смѣтка на извънбюджетни кредити и за смѣтка на разни фондове и обществени организации. (Второ четене — приемане).	195
Питане, отъ народния представител Димитъръ Нейковъ къмъ министра на народното просвѣщение — относно списанието „Училищно дѣло“ (Съобщение).	211	3. За измѣнение на чл. 18 отъ закона за земледѣлскитѣ опитни и контролни институти. (Първо четене — приемане)	197
Законопроекти:		Дневенъ редъ за следващото заседание	211
1. За разрешаване на Килифарската селска община, Търновска околия, да сключи заемъ. (Трето четене — приемане)	195		